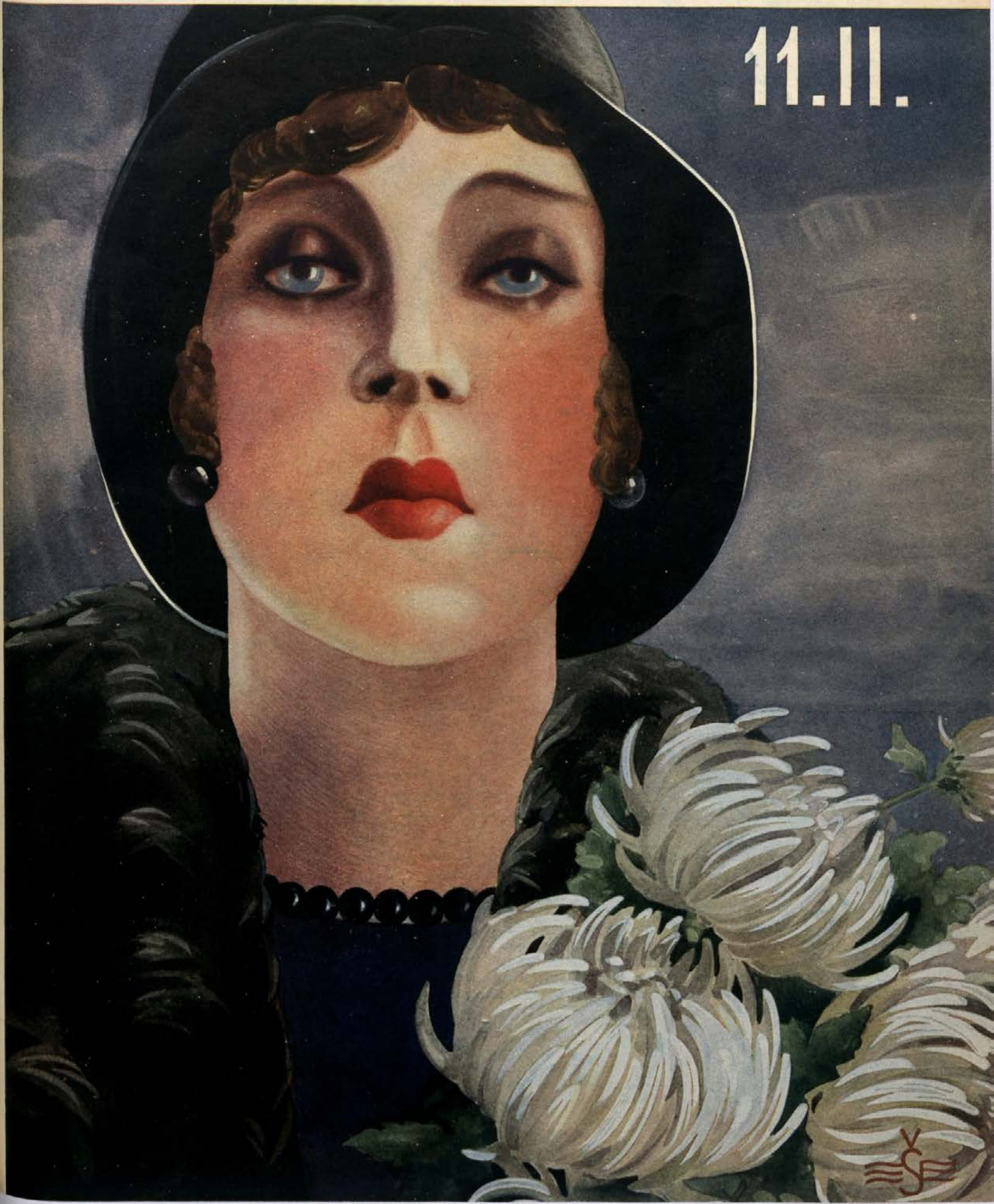

ILUSTRACIJA

11.11.

Mati—

pravi poklic žene

prinaša vendar poleg srčnega veselja tudi nevarnosti za polt. Negovanje in igranje, dasi dražestna in osrečevalna, stavljata vendar živcem in koži matere še velike zahteve. Kadar pa dete spava, potem tudi mati želi biti zopet elegantna dama, k čemur ji pripomore stalna nega kože z Elido.

Elida mila Ideal in Favorit sta čudovito čista in blága za mater in za otroka. Elida Creme de chaque heure varuje polt pred nevarnostmi, ki kaj lahko nastanejo vsled mokrote in menjave temperature. Ona ozdravlja tudi vse male poškodbe kože, neizogibno prizadjane v otroški sobici. Mnogo stotin zahvalnih pisem srečnih mater dokazujejo, kako dobra so Elida mila in kreme tako za nego kože odraslih kakor tudi najmlajših.

ELIDA NEGA LEPOTE

ILUSTRACIJA

ŠTEV. 11. + 1930 + LETO II.

NAROČNINA € LETNO 12 ŠTEVILK 100 DIN € POLLETNO 6 ŠTEVILK 55 DIN € POSAMEZNE ŠTEVILKE PO 10 DIN
INOZEMSTVO LETNO 120 DIN € AMERIKA 3 DOL. € LJUBLJANA, KOPITARJEVA 6 € TELEF. 2549 € ČEK. RAČ. 12.587

Vseh mrtoih dan . . .

Foto »Ilustracija«

VSEBINA:

Vseh mrtvih dan	561	Moška moda v karikaturi	580
Na grobovih	562	Moda	581
Tri sveče (N. O.)	565	Oktavo više...!	582
Doma	564	Lepe rože	585
Pozdrav »Ilustraciji!«	564	Svidenje z Britanijo (slika s Škotske)	584
Lov z gonjo	565	Film: Ekspedicija k Amaconki (Fischer)	585
Halali! (H. Barbusse)	566	Film: Asta Nielsen (B. Balázs)	586
Naši otroci	568	Veliki manevri ob Dravi	588
Plesalka Metoda Vidmarjeva (F. Bajd)	569	Fotoamater: Z aparatom v naravo (Fr. Krašovec)	589
Nove knjige	570	Prince Natahan (Povest z Jutrovega)	590
Igralec v karikaturi in risbi	571	Iz vsega sveta	592 595
Iz gledališča: Mladoletje, Razbojniki, Pravljica o rajski ptici, Sen kresne noči	572 575	Dve, tri ugankarjem na pot (J. Ložar)	594
»Apel podobo na ogled postavi«	574	Obraz sodobne žene	596
Beogradska trdnjava	576		
Pred petnajstimi leti	577		
Pustolovca Don Juan in Casanova (B. Orel)	578		

Naslovna stran na ovitku:

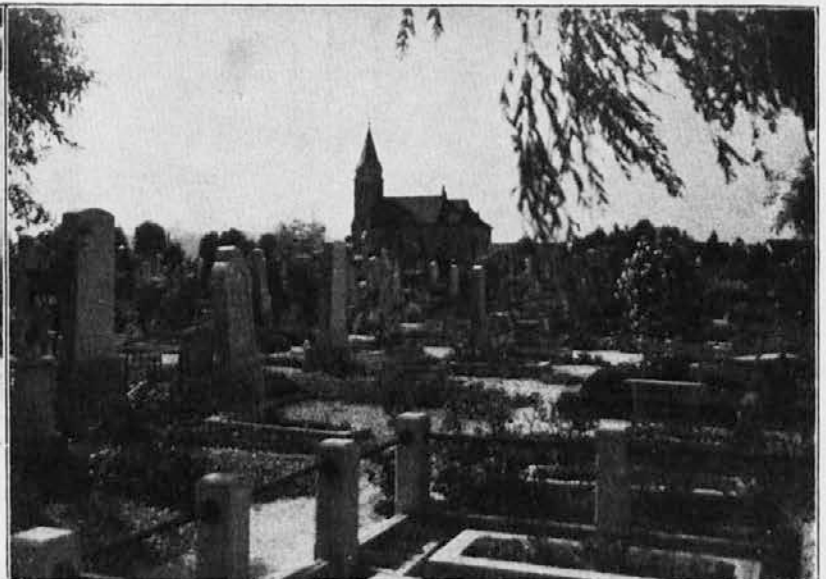
E. Šaj n: Vseh mrtvih dan (akvarel).

Otroci krasijo grob s svežimi cveticami

Desno: Pogled na del pokopališča s cerkvico pri sv. Križu v Ljubljani

Foto J. Laznik

Na grobovih

Spodajlevo: Židovsko pokopališče v Murski Soboti s svojevrstnimi napisi na nagrobnih kamnih

Desno: Motiv z ljubljanskega pokopališča pri sv. Križu

Foto »Ilustracijae

Tri sveče . . .

N. O.

Tri sveče si je pripravila Berta, da počasti spomin svojega dragega prijatelja. Tri sveče: eno za ljubezen, eno za smrt in eno za spomin.

Pretekli so dnevi, dasi ni mislila, da bodo kedaj mogli minuti. Zdaj so se celo posušile solze. Zrak se je zmrazil in če jih ni moglo posušiti sonce, jih je zmil veter z obraza.

Kakor kip je stala ob grobu, ni čula korakov množice, ki je hodila za njenim hrbtom, ni čutila vetra, srce ji je kljuvalo in utripom je prisluškovala.

Zagledala se je v maju, v vročih mesecih. Odganjala je te misli, ker so ji govorile bridko doživetje. Toda kakor se je zaganjal veter vanjo in ga ni čutila, tako so se ji vračale misli. Ogenj sveč je plapolal, se nagibal in zopet zagorel navpik. Odgnala je misli in zopet so se zagnale, da ji zaključujejo globlje.

Ko je bila stala tako pred eno uro, se je je dotaknila tuja roka. Neznana dama je iskala grob, kjer je stala.

Zadrževala je ihtenje, ko ji je tujka izpovedala vse, kar si ne bi nikdar želela vedeti. Trepetanje ji je od časa do časa upognilo kolena, zdaj je bila začutila, kako piha veter in kako se ji reže v kosti. Onemogla slabost jo je bila popadla, odgovori so ji bili jecljajoči.

Tujka je bila pokojnikova prijateljica in govorila je tako, kakor je čutila Berta sama, ki pa je molčala, ker ji je izpoved grebla v srce in trgala spomin edine ljubezni.

Obraz, ki ga je gledala v spominu, je bila vzljubila, srca ni poznala. Upala je v srečo in trpela za spoznanje.

Tujka je hotela oditi. In tisti hip ji je želela Berta povedati, kdo je in zakaj objokuje pokojnika. Toda trenutek

nato se je bila premislila. Ne, ni stopila za njo, ni dala odgovora tujkinim vprašujočim pogledom. Strašno jo je mélo dognanje, a zaprla je izpoved vase in gorela v spoznanju kakor v ognju.

Tujka je bila odšla, šum korakov je odmeval za njo, okoli nje, pritažene vzklrike je rezal veter, kakor hitro so se priklonile ciprese in je zamežiknil plamen sveč.

Zdaj je začutila, da je vse brez pomena, če ni spoznanja, če ni resnice — pa naj še tako bolestna in grenka. Kljuvalo ji je v srcu, toda čutila je, da bi kljuvanja ne bilo, če bi ne bilo srce močno. Zdaj je vzljubila bol, ker ji je dala moč in razvnela njen razum.

Pozor! Pozor!

Nagrade v vrednosti po 50.000 dinarjev prinese

RADION

nagradna naloga onim, ki bodo rešili nalogo

Pojdite takoj k svojemu
trgovcu, da Vam da karto
za sodelovanje pri nagrad-
ni nalogi in točne pogoje!

Nebo se je nagnilo k tlom in grob pred njo je lezel v zemljo. Veter je bril, toda njene oči so bile hladne.

Zavedla se je, da zdaj nima prav nič več tu iskati. Žalostnih misli ni bilo več, spomina ni bilo več, življenje samo ji je še ostalo. Ocenila ga je in vzljubila.

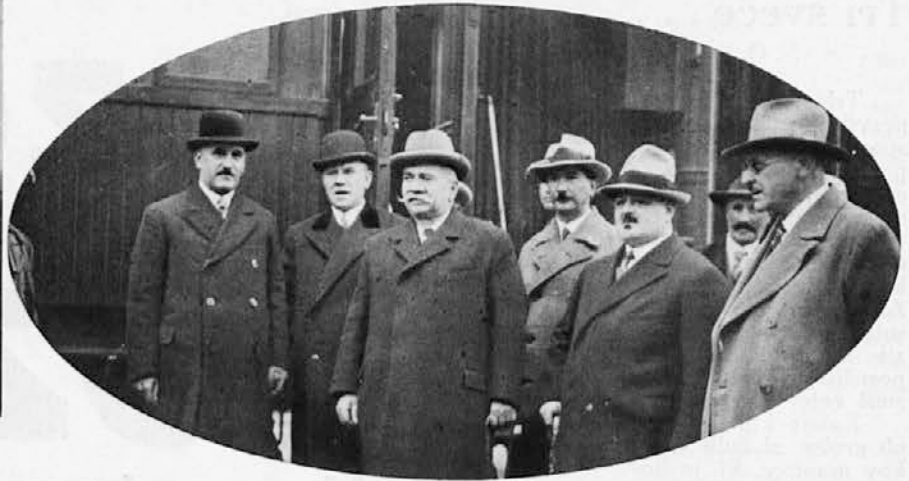
»Pot je prijetna in dolga,« si je govorila. »Pojdem peš in noč bo lepa.« Priklonila se je na grob in vrgla nanj še eno rožo, ki jo je držala v rokah.

Začutila je moč vetra v vseh udih, videla je, kako je zatrepetal plamen sveč. In da so ugasnile vse, druga za drugo: ena za ljubezen, ena za smrt in ena za spomin.

A zdaj je še začutila, da se ji je vendar skrčilo srce...

Jesenske dirke na Cvenu pri Ljutomeru
Foto Presl

DOMA Polkovnik Šoabič, ki je leta 1918. na povratku iz vojnega ujetništva ob splošni zmešnjavi organiziral v Ljubljani polk poslušnega vojaštva in ustavil prodiranje Italijanov pri Vrhniku, je obiskal Ljubljano. Pozdrav na kolodvoru, funkcionarji Aerokluba, v sredini polkovnik Šoabič in načelnik Ribnikar

Spomenik Fr. Miklošiča v Ljutomeru
Foto Presl

Slovensko izobraževalno in pevsko društvo »Prešeren« v Brodu na Savi deluje, kljub temu da je bilo šele marca t. l. ustanovljeno, z največjo agilnostjo med precej številno brodsko slovensko kolonijo, povzdiguje med njimi prosveto in krepi zavednost. Na sliki sede v prvi vrsti od leve na desno gg.: blagajnik Sešek, podpredsednik prof. Košir, predsednik Ivo Ermenc, tajnik Rabič, odbornik Kolar, zadaj pa stoje gg. Verzak, Kos, ing. Dochyla, Feršič, Ermenc Franc, Kozamernik in Regally

Na bohinjskem jezeru

Sreča v nesreči na cesti

Pozdrav
»Ilustraciji«!

Pozdravljava!

Matador s svojo tropo psov

Lov z gonjo . . .

Pp.

Desno: *Lovska družba*
Spodaj: *Psi na pohodu*

Halali

Henri Barbusse

Sedel sem na klopi pred svojo hišo. Jelo se je že mrčiti in zato sem še enkrat pogledal svoje majhno posestvo: dvorišče pred menoj, živo mejo na desni in vedno odprta vrata v zidu meni nasproti. Vodijo na pot, ki se vije ob robu gozda; tam je polno vej in listja, ki žari v jesenskih umirajočih žarkih.

Mirno je ugašal dan. Nežen svit je prodiral skozi živo mejo in poudarjal sence, obstajal na vsakem drevesu, na vsakem listu.

Tedaj se je naenkrat oglasil rog: lovska družba stare markize je jahala po gozdu.

Tisti hip se je pokazala na pragu vrat velikanska silhueta s čudno rogovilastimi obrisi in zadelala vhod. Zdaj je mogočno telo v skoku preskočilo zid, se sesedlo in se gugačoče pognalo v sredino dvorišča...

Jelen je bil — ki so ga že ure in ure zasledovali gostje gradu... Nekaj časa je stal tiho in opazil tudi mene. Natančno sem videl, da je bila njegova koža vsa blatna in umazana, žejni jezik je koprnel po vodi. Spoznal sem, kako mu trepečejo prestrašene oči in videl, da mu je tolklo srce kakor kladivo.

Se enkrat je skočil, zbežal je v vdolbino zidu in se postavil kakor za bran; toda njegove moči so bile izčrpane, ni se mogel geniti, stal je tiho in brez moči. Strašno je začela zdaj tuliti tropa okoli hiše.

Nagomilila se je pred vratmi in divje lajala ob zidu.

Vsi zasopli so pritekli od vseh strani razburjeni otroci; bilo jih je vedno več in več. Kmalu se je zbralo okoli naju vse prebivalstvo vasi Zmagoslavno so kazali na jelena, kronanega z orjaškim rogovjem, ki so ga zajeli na begu kakor kralja kakšnega divjega rodu.

Naenkrat so se vsi gledalci umaknili. Kavalirji in amaconke so se pojavili, divja mešanica oblakov prahu in rdečih sukenj; ropot, udarci bičev, blesk rogov.

Vsa ta vpijoča gonja se je zdaj ustavila in pikerji so se postavili za neure-

jeno tolpo psov, da zatrobijo halali. — In to zapuščeno, to čudno bitje, ki ga je beg na moje posestvo privedel v past, se ni ganilo z mesta. Udano je čakalo na mir življenja ali smrti. Videl sem, kako je rohneča množica zahtevala njegovo kri. Pogledal sem žival, ki je v njej še bilo življenje, ki so se ji tresle lakotnice in prsi drgetale — te prsi, ki so bile končni cilj divjega veselja.

Kavalir v rdečem oblačilu je gibko skočil s konja. Počasi je potegnul lovski nož iz nožnice in mogel sem videti, da je bilo rezilo damascirano.

Psi so še vedno lajali. Toda lovska družba je nehala govoriti; negibno so stali, nihče ni želel, da bi mu ušla ta igra. Slišati je bilo zadržane krike, ki se je med nje mešal krčevit smeh.

Mož je brzkone hotel priti na dvorišče, obrnil se je z glavo vprašujoče name in zavpil (zavpiti je moral, da je prekričal hrup psov):

»Kaj ne, gospod, da dovolite?«
Jaz pa sem stegnil roko, da mu zabranim vstop in zavpil tudi sam:

»Ne, ne dovolim!«
Nadvse začuden je obstal, kakor da bi bil prikovan.

»Kako?! Kaj mislite? Ne razumem vas... Kaj je rekel?«

Obrnil se je in rekel drugim, ki so prihajali bliže:

»Ne dovoli, da vstopimo!«

To vest so sprejeli sovražno; vresčavi glasovi iz ženskih grl so se začuli.

»Predrznež!« je vzkliknila stara dama razburjeno.

Glasno je rekla spremljevalcu:

»Ponudite mu denar!«

»Dobili boste odškodnino, dobri gospod!«

Moje obrvi so se naježile, oni pa ni spravil iz ust, ki so ostale v začudenju na široko odprte, nobenega glasu več.

Zdaj so začeli vsi naenkrat in mrzlično govoriti vame; strastna jeza je žarela iz njih oči.

Kakor kol sem pribit stal na svojem pragu in strmel v obraze oblegovalcev, v te obraze, ki sem jih mogel motriti po srečnem naključju iz neposredne bližine, kakšni so brez mask.

Vsi so kazali isti izraz krvoželjnosti, ki jo je vzbudila nenadna ovira. Opazili ste jo na vseh obrazih iz besed, iz načina obvladovanja. Če so se z velikim trudom toliko brzdali, da se niso v jezi in sovraštvo kar vrgli name, tedaj je to bilo manj zaradi ranjenega ponosa (ki sem ga bil razžalil), kakor pa zaradi občutka brezmejne razočaranosti. Podili so se za divjačino na begu; zdaj, ko so jo zajeli, jo hočejo ubiti. Eden iz družbe mi je hotel to v pretiranih stavkih pojasniti. Pri tem mu je pogled proti volji švigal vedno na plen, kakor da ga noče spustiti iz oči.

Starec je iztegnil svojo roko, ki je bila kriva kakor kremplji, proti prestrašeni žrtvi. Še drugi, še bolj srditi, jo je opazoval z neprikritim poželenjem. Ženske so bile še hujše nego moški. Sramežljivost je krotila njih resnične misli; toda veliko razburjenje je divjalo v njih. Tresle so se po vseh udih, tako jih je dražilo vse to razburjeno pričakovanje. Ena med njimi, mlada gospodična, še komaj dekletce, ki ji je plesala zavezana kita na hrbtni, se je postavila v prvo vrsto (kakor jo je vodil nehoten nagon) in me pogledala s svojimi krasnimi očmi:

»Prosim vas lepo, gospod,« je rekla in sklenila roke.

Glede na te skupine v tako zbegani vrtočlavi je bilo lajanje psov nekaj še resnično nedolžnega: saj so suženjsko pokorni lajali le sovraštvo svojih gospodarjev do divjačine. Tako se mi je zdelo, da so bili psi daleč od onih drugih, kakor da so temno doumeli, da je lov prav za prav nekaj drugega, kakor mislijo.

Mogočen dvajseterak.
Trofeja barona dr. K.
Borna Prep. Herfort

Halali!

Mrs. Richmond, znana angleška lovka, dresira lovske pse

Delavčeva žena z otrokom na rokah je urno zbežala stran, kakor da se boji, da bi se mogla okužiti... Vaški mesar s svojim predpasnikom, še rdečim od krvi, je stal s prekrižanimi rokami in gledal. Opazil sem v temnem obrazu tega obrtnika izraz jeze, prezira.

Medtem pa je govorjenje postalo grozeče.

Začutil sem, da bova poražena, da preganjane živali dolgo ne bom več mogel braniti: poželjenje, da jo umore, je pogazilo vse drugo.

Moje oči so obvisle na lepi, neranjeni živali in sladke sanje so se podile v divji, obupani naglici v mojih možganih... videl sem: teh par trenutkov življenja, ki sem ji jih bil prištedil, je bilo dragocenih in lepih. Okoli mene so zveneli krvoželjni kriki in zdaj sem doumel, kako sta si človek in žival, ki sta v življenju tako čudovito različna, v umiranju tako zelo podobna in da imajo vsa bitja, takrat ko se je treba ločiti, nekaj sestrsko sorodnega.

Stisnil sem pesti in zavpil:

»Nočem! Pojdite!«

Toda množica se je drenjala proti meni, pripravljena na vse.

»Mora biti!« je zasopihal glas.

»Smrt mu!... Smrt mu!« so vpili drugi.

Tisti hip je vzbudila mojo pozornost majhna roka.

»Imam jo. Z mojo karabinko ga morem od tu ubiti!«

»Resnično!... To je ideja!«

»Jaz ga bom!«

»Ne, jaz!«

Mlad, zal možki je vzel puško in meril razdaljo. Jaz pa sem še mogel zgrabiti cev puške in mu jo izpuliti.

»Teslo!« sem ga slišal zavreščati.

— — — v tem trenutku pa se je zgodilo, da so napadli z vseh strani... in vdrli.

Kakor da so me dvignili s tal, bili so me, vrgli nazaj, toda kljub temu sem mogel zavpiti:

»Ven! Ne maram tega!«

Toda v nezadržljivem veselju niso slišali prav nič več, vrgli so se na žival v zidni vdolbini, na žival, ki se ji je v očeh blesketal tih mir kakor mir v naravi ali mir nič — — —

Tedaj sem začutil, da bi se moral vreči pred obsojeno bitje, da bi moral zgrabiti puško... in da bi bil imel za to pravico!

Zadet!

PRAVI
:FRANCK:
 vedno
odlična kakovost!

Silvana z rožicami

*Da se bom videla
v »ilustraciji«?!*

Igorček s cilindrom

*Vital in Verena iz obmejnih
Žirov*

*Duško je zamišljen
Hajd na pot okrog sveta!*

Naši otroci

*Edita hoče k mami
Foto A. Uršič, Jugotisk*

Mlad vojak

*Didika pestuje svojo
najljubšo punčko*

Strah pred fotografom

Andrejček se v vodi krohota

Mary Wigman, znamenita plesalka sodobne moderne šole.
V njeni šoli je bila gdč. M. Vidmarjeva

Vsi foto: Ch. Rudolph, Dresden

Plesalka Metoda Vidmarjeva

Bajd Franc

Pri nas je z umetniškim plesom težko. Nimamo tradicije, nimamo narodnih plesov kakor Srbi in Hrvati. Škoda, da tudi pri njih izpodrivajo to narodno posebnost moderni družabni plesi. Kljub temu je pri nas par umetnikov, ki so res priznani plesalci. Žalibog jim tega priznanja nismo dali mi, ampak tujina. Wisiakova nastopa z Vlčkom v Parizu, Pino Mlakar dela v Nemčiji, Rut Vavpotičeva pa tudi roma po svetu.

Gdč. Vidmarjeva v zanimivi pozi

Med plesom

Metoda Vidmarjeva hoče ostati pri nas. Hoče nam pokazati, da Slovenci lahko tudi tu nekaj dosežemo. Koliko vztrajne volje je v nji. Na vseh straneh ji delajo ovire, pa ne obupa.

Vidmarjeva je prišla iz Nemčije. Njena učiteljica je bila Mary Wigman, ki je izšla iz Labanove šole. Rudolf Laban je prvi dal moderni plesni umetnosti trdno podlago in je še danes njen najizrazitejši predstavnik. Bistvo modernega plesa bomo pač najlažje spoznali, če ga primerjamo s klasičnim baletom.

Kar se tiče stila, nosi balet na sebi znake rokokoja in ruskega narodnega plesa. Ruski umetniki so ga razvili tehnično do tolike višine, da ne more nikoli propasti. Kakor bo klasična opera s svojimi koloraturami in drugimi glasbenimi okraski vedno živa poleg sodobnih del, tako bo balet s svojo dovršenostjo še in še vztrajal. Njegova stroga šola je najboljše varstvo pred diletantizmom. Ko je Pavlova potovala po Nemčiji, so jo povsod vpraševali, naj jim pove svoje mnenje o »stari in novi šoli«. Pavlova je odgovarjala: »Živi umetnosti je pojem »stara šola« tuj. Kdo slika danes še tako kakor Rembrandt? Vendar visijo njegove slike še v muzejih in nikomur ne pride na misel, da bi jih zagrnil, ker niso moderne. Vrednost teh nesmrtnih del je v tem, da je ostala v njih preteklost živa. Veliko preteklost plesne umetnosti ohraniti živo in jo vedno z novim življenjem polniti, to je zmisel mojega dela.«

Kaj pravi k temu Mary Wigman? S spoštovanjem se klanja umetnosti Pavlove, sijaju njene tehnike in osebnosti. Toda njena umetnost ni v nikaki zvezi z baletom. Wigmanova hoče napraviti iz plesa oblikovno in vsebinsko, resonančno dno sodobnega življenja. Ne priznava ustaljenih tehničnih form. Ples mora postati absolutna umetnost. Ne sme interpretirati velikih glasbenih kompozicij. Glasba mora postati plesu samo okvir. Moderni ples se je odpovedal njeni diktaturi. Poskusi so pokazali, da se dasta podobno zvezati tudi ples in beseda. Tu dosega v zadnjem času Mary Wigman velike uspehe. Dočim gleda ona na ples res z umetniške višine, ga hoče Laban popularizirati. Pokazal je

njegovo veliko vzgojno vrednost. Pravo vrednost plesa občuti in spozna človek samo tedaj, če sam pleše. Zakaj bi samo gledali plesalca, če ima pa vsak izmed nas sposobnost gibanja. Vsak lahko napravi iz svojega telesa instrument. Po načinu ruskih koreografov hoče Laban tudi za moderni ples sestaviti posebno pisavo, da bi se delo olajšalo in ohranilo. Wigmanova pa to odločno odklanja. Zanimivo je, da niti Laban niti Wigmanova nista čistokrvna Nemca, Laban je Madžar, Wigmanova pa Lužiška Srbkinja.

Mislím, da sem pokazal s tem tudi, kaj hoče Vidmarjeva pri nas. Zapustila je Wigmanovo, s katero si pa redno dopisuje. Wigmanova je odkrila v Metodi posebne zmožnosti, ki jih njene nemške sošolke niso imele. Takole ji piše: »Pokrajina, ki jo nosiš v sebi, je tudi pokrajina naroda in rase, ki živi v tvoji domovini.« Zato je prišla Metoda domov. Napolniti si hoče dušo z bogastvom naše pokrajine, naših gora in polj. Njen ples mora postati tak, da bo obsegel posebnosti našega narodnega okolja in življenja.

Ze leto dni vodi svojo šolo za moderni ples v Narodnem domu. Spoznala je, da smo tudi Slovenci nadarjeni za ples. Ta zavest in pa uspehi naših umetnikov v leposlovju, gledališču, glasbi in likovni umetnosti, to ji je dajalo pobudo, da je vzdržala pri nas. Lansko leto je imela lepo število učencev in učenk. Čudno je, da na srednjih šolah ne dovolijo, da bi dijaki smeli obiskovati njeno šolo. V kratkem času se bo morda vrnil iz Nemčije Pino Mlakar in bosta začela delati skupaj. Na noben način pa Vidmarjeva ne bo odnehala prej, dokler ne bo mogla nastopiti s svojo, našo plesno skupino. Vsak dan sprejema v Narodnem domu nove učence in vsakega je vesela.

Koncem junija je bila na tretjem nemškem plesnem kongresu v Münchenu. Seveda je razumljivo, zakaj v Nemčiji tako uspeva moderni ples. Tu je domovina vseh absolutnih umetnosti. Samo tu more delovati Laban, kjer je nekoč uspel tudi Bach z absolutno glasbo. Na kongresu je Vidmarjeva govorila s Pinom Mlakarjem, ki je nastopil v skupini iz Darmstatta in je sedaj odšel v Labanovo šolo v Dessau.

Vidmarjeva priznava tudi družabni ples, ki daje mnogokrat tudi Wigmanovi pobud. Saj se v njem kaže vibracija in raznihnost modernega človeka, ki nima v sebi nič tiste sladke Mozartove umirjenosti ali enostavnega valčka. Če se pri nas navdušujemo za moderni ples, zakaj ne bi uspeli tudi v modernem umetniškem. Dolga je pot od enega do drugega, je pa vendar.

Vidmarjevi želimo največjih uspehov. Upamo, da nam bo dala kmalu priliko, da jo bomo videli nastopiti skupno s svojimi učenci.

»Operna pevka.«

Fantek: »Gospodična, prosim vas, vzemite to hruško...«

Gospodična: »Zakaj pa, mali?«

Fantek: »Mama mi vedno ponuja hruške, kadar kričim.«

(I. Čargo.)

Nove knjige

Walter Scott: Ivanhoe.

Walter Scott

V založbi »Modre ptice« je izšel obširni Scottov zgodovinski roman »Ivanhoe«. Walter Scott je bil rojen koncem 18. stoletja v Edinburgu na Angleškem in je bil z 21. leti že advokat. Najprej je pisal pesmi, mojstrsko prevedel Goethejevo delo »Götz von Berlichingen«, zbral škotske balade, po daljši pesnitvi »The lady of the Lake« pa je začel pisati obsežne romane. Prvi je bil »Waverley«, sledila mu je cela vrsta in med njimi so najbolj znani »Montrose«, »Ivanhoe« in »Quentin Durward«. Dasi so uvodi v romanih nekam razvlečeni in jim manjka prava umetniška izvedba, dasi zgodbe obtežuje antikvarična šara, je pa vendar treba priznati Scottov veliki pripovedni talent, točnost njegovih kulturnih slik in orisov značajev, kakor tudi njegovo zmožnost, da je znal opisati vse v napetem načinu. Ni dvoma, da bo tudi »Ivanhoe« še danes zanimal tudi naše občinstvo: romantične zgodbe tega angleškega romantika so še vedno priljubljene. Mnogo se je učil Jurčič pri njem in že zato nam mora biti Scott zanimiv, ker je to delo od mnogih Scottovih romanov edino prevedeno v naš jezik v prevodu Vladimirja Levstika. Roman nas vodi v Anglijo 15. stoletja, ko se je pričelo stapljanje angleških domačinov z normanskimi zavojevalci v dobi viteškega kralja Rikarda Levjescrčnega. Roman stane 100 dinarjev mehko vezan, v platnu 120 Din. v polusnju 150 Din.

M. Bajuk: Vodnik po ljubljanskih pokopališčih.

V založbi Jugoslovanske knjigarne je izšla brošurica s tem naslovom, v kateri nas avtor vodi po obeh osrednjih pokopališčih pri sv. Krištofu in pri sv. Križu in nam pokaže najvažnejše grobove umrlih naših velmož. V predgovoru pravi: »Kultura pokopališče je dobro merilo, s katerim moremo meriti srčno kulturo naroda. Na naših pokopališčih je mnogo umetnin v preprosti in bogati obliki, vsa ta umetnost je posvečena spominu onih naših zaslužnih mož, ki smo jim dolžni hvalo in slavo. Vodnik bi rad opozoril prilično tudi na nekatere take omembe vredne spomenike. Pokopališče pri sv. Krištofu je zapisano svoji usodi, mnogo je že pozabljenega in niti edina najstarejša živa priča sedanji in morda zadnji oskrbnik ne ve več mnogo povedati. Pa je zlasti tam pokopanega nad pol stoletja naše kulture.« S pokopališča pri sv. Krištofu našteva 58 imen, pri sv. Križu pa 85, zadaj je pridejan seznam grobov in načrta obeh pokopališč. Lepo bi bilo, če bi bile brošurici v drugem izdajnju priložene tudi slike grobov.

Pisatelj dr. Ivan Lah, ki je s serijo člankov sprožil debato o kulturnih odnosih Slovencev do jugoslovanske skupnosti

Fran Govekar, ki se je edini od slovenskih kritikov udeležil mednarodnega kongresa kritikov v Pragi

Brezplačen popis Vašega življenja.

»Vseh skrbi se morete oprostiti«,
pravi sloveči astrolog.

Oris ali popis življenja je za trezno mislečega človeka tako važen, kakor zemljevid za pomorščaka. Zakaj bi hodili slepo naokoli, če dobite lahko potem običajnega pisma točne informacije, ki naj Vam pomorejo do sreče in uspeha?

Prej posvarjen, prej obvarjen.

Profesor Roxroy Vam bo razložil, na kakšen način morete doseči uspeh, v katerih dneh Vam bo sreča naklonjena in kdaj ne, priporočil Vam bo, kdaj se lotite tega ali onega, ali nastopite potovanje, kdaj in koga poročite, kdaj si poizkusite izboljšati svoj položaj, kdaj smete investirati in ali so umestne spekulacije. To vse in mnogo drugega je mogoče doznati iz Vašega življenjskega popisa.

Mme. E. Servagnet, Villa Petit Paradis, Alger, piše:

»Horoskop, ki sem ga prejela, me popolnoma zadovoljuje, kajti moja preteklost in sedanost prikazuje nadvse točno, nadalje podaja verno sliko mojega značaja in moje zdravstveno stanje, razkriva pa diskretno tudi mojo prihodnost ter mi daje tozadevno dragocen nasvet. Delo profesorja Roxroy-a je res nekaj izrednega.«

Če želite dobiti brezplačno popis Vašega življenja, naznačite samo dan, mesec, leto in kraj Vašega rojstva, napišite razločno in brezpogojno svojeručno Vaše ime in naslov in pošljite te podatke takoj profesorju Roxroy-u. Če hočete, priložite lahko 10 Din v bankovcih (kovanega denarja ne prilagati) za poštnino, pisuino itd. — Naslov: ROXROY. Dept. 8395 C, Emmastraat 42, Haag (Holland). Pisemska pristojbina za Holandsko: 3 Din.

N. B. Profesor Roxroy ne zna slovensko, ter mu je zelo žal, da more spričo tega odgovoriti le v nemščini (na željo tudi v francoščini ali angleščini).

Nikolaj Pirnat: Emil Kralj, član kr. Narodnega gledališča v Ljubljani, v Schillerjevi drami »Don Carlos« kot marki Poza (svinčnik)

Igralec v karikaturi in risbi

Emil Kralj kot Melchior, hlapec brez službe iz Nestroyeve »Danes bomo tiči«. (Karikatura iz blaga)

Dva primera iste vloge Melchiorja, v karikaturi iz blaga (zgoraj), delo ženske roke, in v karikaturi Ivana Čarga, akad. slikarja (desno)

Desno: Ivan Čargo: Emil Kralj kot Melchior v »Danes bomo tiči«

Desno:
I. Gašperin:
Emil Kralj kot
Engstrand v
Ibsenovi dra-
mi »Strahovi«,
na slovenskem
odru v Trstu
leta 1918.

Ivan Čargo: Emil Kralj kot Norec v Büchnerjevi igri »Vojček« (ogljje)

Pirnatov portret Kralja ti nudi obraz tega igralca s tipičnim izrazom, ki je veren vlogi in resničnemu obrazu. Čargo podčrta smešnost hlapca Melchiorja, ki ga skuša prikazati tudi ženska roka v miniaturi iz blaga. Norec raste v fantastičnost in grozo svoje sence

Pravljica o rajski ptici

Drama v treh dejanjih. Spisal M. Šnuderl. Režiser M. Skrbinšek. Premijera izvirne slovenske drame v Ljubljani Foto »Ilustracije«

V ovalu: Skrbinšek, avtor Makso Šnuderl, upravniki Župančič, ravnatelj drame Golia

Sen kresne noči

Komedija W. Shakespearea. Prevzel O. Župančič. Režiser O. Šest. Scenograf Uljanišček. Koreograf Golovin. Uprizoritev v drami kr. Nar. gledališča v Ljubljani Foto »Ilustracije«

Rokodelčiči si razdeljujejo vloge znamenite igre o Piramušu in Tisbi. V sredi g. Lipah, za njim g. Daneš

Levo: Hipolita, kraljica amaeonska (M. Vera). Tezej, vojvoda atenski (Levar)

Levo: Spak, tudi Robin Dobrodruj (Vida Juvanova)

Desno: Oberon, vilinski kralj (Mira Danilova), Titanija, vilinska kraljica (Šaričeva)

Mladotletje

(Dnevi našega žioljenja). Igra v štirih dejanjih. Leonid Andrejev. Poslovenil Ost. Režiser Pavel Golia. Scenograf Uljaniščev. Uprizoritev v drami kr. Nar. gledališča v Ljubljani Foto »Ilustracija«

Desno: Scena iz proega dejanja

V sredini desno:

Zaključek zadnjega dejanja, v sredini za mizo podporočnik Ivanovič (Levar)

Spodaj v ovalu: Eduard von Ranken, zdravnik (Kralj)

Razbojniki

Igra v petih dejanjih. Friderik Schiller. Poslovenil Fran Albrecht. Režiser prof. O. Šest

Scena med razbojniki v gozdu
Foto »Ilustracija«

»Apel podobo na ogled postavi...«

Sejalke na francoskih 25 cent. znamkah se smejejo kmetje: trosi semena proti vetru

Tisto staro anekdoto o slikarju Apelu in čevljarju, kateri se je drznil kritizirati neko njegovo umetnino, pa ga je slavni grški mojster zavrnil, češ, le čevlje sodi naj kopitar, poznamo in dobro je, če si jo natančno prikličemo v spomin, da ne bomo prešerni v svojih sodbah o delih, ki so sicer umetnine, pa ne po vseh pravih različnih strok. Kajti najhne napake v velikih umetninah, ali recimo splošno napake v umetninah, pogršena oblika čevlja in podobno, so zamotana zadeva in trditve, da je ono najčistejša umetnost, kar nam predstavlja stvari v njihovem najpravičnejšem značaju in obliki, je zelo dvomljiva. Prej bi namreč lahko dejali, da je vsa visoka in najvrednejša človeška umetnost tako rekoč utemeljena v tem, da je napačna in tudi rojena nekako iz napake, kakor bi v tem čudnem zmislu do gotove meje mogli pritrčiti onemu, ki je dejal, da so vsa dejanja človeštva v umetnosti in drugače — medsebojen plagiat.

Že umetnik sam je kot človek v primeri z navadnim zemljanom ena sama napaka. In sicer napaka po rojstvu, življenju in delu in sploh napaka. Ne spi vam tako kot drugi ljudje, ne je tako, ne zadrži se po običajnem redu in si dovoljuje brez predsodkov stvari, katere ženejo solidnemu človeku kri v glavo. Po navadi se temu primerno oblači in je spet temu primerno neobičajnih nazorov. Belo je zanj črno, gori doli, duša — navadnemu človeku lari-fari, njemu edina atmosfera, v kateri se lahko giblje in s katero vse opraviči. Vidi tone in melodije, sliši barve, je kot organ dojemljiv za nerazumljive stvari in je z eno besedo napaka. Nekaj, kar stoji zunaj vsake pravilnosti in norme, nekaj nenormalnega za običajne pojme — to je umetnik.

Seveda ni potreba, da je vsak umetnik že tudi kos blazneža, dasi je mnogo takih slučajev znanih in teorija, ki je prva formulirala odnose med umetniškim ustvarjanjem in

blaznostjo, je sila naivna in enostranska. Jasno pa je, da so taki pojavi edino zunanji refleksi neke notranje »nenormalnosti« mišljenja, čustvovanja, izražanja itd., koder gre za zares samostojne osebnosti in tu pridemo stvarno v patološka okrožja, na vsak način pa v življenje sila priostrene, prefinjene in intenzivirane vrste, ki je za normalni tip gotovo nadpovprečna, izjemna, »napačna« — torej le nenormalna.

Na ta način je le hitro razumljivo, da se gledanje umetnika na pravilnost v umetnosti močno razlikuje od gledanja neumetnika in da prvi navadno sploh ne ve, kje greši, ko mu drugi z indeksom v roki našteva napake. Zanimanje enega in drugega je usmerjeno različno in pri umetniku navadno tako nesnovno, da se pogrešk niti ne zaveda. Apelov čevljar je videl napako v čevlju, ki je bila Apelu verjetno odšla in krojač bo takoj vrigel oko na gumbnico, ki jo je slikar v portretu naslikal na napačno mesto fasona; on je v portretu pač imel oko drugod in ne pri gumbnici.

Psi na stopnišču v Tivoliju — brez jezikov

Take stvari gotovo so napake, toda, popolnoma negotovo je, ali zelo važne napake. Z njimi je nekako tako, da so tem manjše, čim večji je mojster, ki jih je zakrivil in tudi tem nepomembnejše. Zelo malo tehta dejstvo, da je dal Van Dyk angleškemu kralju Karlu I. dvojico levih rokavic; eno oblekel, eno pa vtaknil v levo roko vladarja. Tudi luksemburški bobnar, ki bobna na obrnjen boben, je zaradi tega še vseeno zelo sprejemljiva figura. Slabše pa je z Westminsterskim strelcem, ki je levičar in z Oliverjem Cromwelom, čigar ostroge gredo zelo pedantno in vsiljivo navzgor, namesto navzdol. Približno v isti red in vrednost spadata figuri obeh psov na stopnišču pod tivolskim gradom Podturn v Ljubljani, ki sta brez jezikov v gobcih in baje se je mojster, ko je bilo za popravilo že prekasno, sam končal. Manj pa moti drža kralja Ludvika XIV., ki bi moral gladko pasti na tla ob tako vzpetem konju in dasi vsak rekrut ve, da se puška ne drži pri ustih cevi in pred seboj, kot jo drži londonski vojak, se vendar takoj vprašamo, kaka drvena figura bi bil kíp, če bi ta vojak držal puško po predpisu — za grivno in ob boku. Tu je napaka edina rešitev prozaičnega osnutka in pove, da je napaka v umetnosti zamotana zadeva.

Kjer se naša sodba ne nanaša na tako enostavne in drastične stvari kot napačen čevlj, dvojice istih rokavic, loko-

Tako se ne sme držati puška, obe roki na ustih cevi, to se nauči vsak rekrut prve dni službovanja. Angleški kipar pa je kljub temu vojaka tako upodobil na eni najbolj prometnih cest v Londonu

Spomenik Oliverja Cromwella pri Westminster hallu v Londonu. Ostroge so obrnjenenavzgor mestonavzdol

Tako ne zna nihče bobnati. Grenadir na spomeniku v luksemburškem ortu ima obrnjen boben

Spomenik Ludvika XIV. na konju na Place Victoire v Parizu kaže nemogočo držo jezdeca. Jezdec bi se moral nagniti naprej, da bi ne zdrknil, če se konj vzpne

Majhne napake velikih umetnin

strelec-levičar, gumbnica itd., je človeški razum glede pravilnosti in nepravilnosti v precej večji zadregi in pomisliti nam je samo potreba na to, kako pojmuje podobo človeka — portret — umetnik, kako pa tisti, ki se pusti slikati. Umetnik, ta skaza, hoče v podobi podati značaj človeka, njegovo pravo dušo »brez krinke«, kot se izražamo, in zgodi se recimo, da čuti za obličjem modela nekaj nečloveškega, element živali ali rastline ali česa podobnega. On vam naravno slika ta skriti element, to nevidno idejo obraza, portret tega obraza in nemajhno bo začudenje naročnika, ki ugleda namesto lepe fotografije v »umetnih in naravnih barvah« podobo človeka, s katerim je po njegovem vse prej kot v sorodu, v resnici pa njegova zunanja oblika. Za naročnika-meščana je tak umetnik pravi mojster-skaza, portret pa neznanje in napaka in gotovo bo umetnika tožil za odškodnino, ako ni skop in umetnik slučajno kak prvovrsten mojster. Toda vprašanje pravilnosti in nepravilnosti s tem še daleč ni rešil, kajti umetnik slika kakor vidi in vidi, kakor slika, umetnost pa si prepoveduje vsak diktat od strani meščanskega okusa in naziranja. In ima prav, ker končno sta le čas in ljudstvo tista, ki pricapljata za njo in ne narobe.

Gospodu Apelu je držal lekcijo čevljar, Poussinu bi jo mogel zdravnik. Pravijo namreč zdravniki, da bi moral levi Rimljan na sliki Rop Sabink zbog tako razkoračenih nog in fiziološko popolnoma nerazumljene drže dobiti kilo, zaradi česar bi ga takoj minilo veselje nad sladkim plenom. Sama na sebi je ta ugotovitev zelo medicinska in vprašanje je, če ne bi mogla tudi kilo povzročajoča drža učinkovati povsem pravilno umetniško. Da pa jo je bilo mogoče hitro ugotoviti na Poussinovi sliki, je brez dvoma kriva druga poteza tega dela, namreč neverjetna akademičnost in trdota v figurah, ki nas kar sili k naštevanju napak. Šele napaka v formalni strani slike nas vodi tu do napake v »strokovnem« zmišlu in samo prva je za presojanje slike važna. Te vrste pogreške bi v nasprotju z onimi glede objekta mogli imenovati pogreške glede funkcije; so na splošno težje uočljive, kajti kjer jih ne spremlja taka akademična trdota kot na Poussinovi sliki, ni nobenega merila, kje in kako imamo kaj smatrati za tako napako. Ker končno spada v ta razred tudi zgoraj omenjeni portret gospoda z levjo itd. idejo in vendar, če je delo genijalnega umetnika, kdo bi govoril o — pomoti?

Poglavje o napakah v umetnosti je prav tako neizčrpno, kakor ono o napakah v življenju. Posebno vrsto tvorijo apriorne napake, ko dobi umetnik čisto določeno sredstvo, obseg in material za delo; rezultat tedaj gotovo ni po njegovi zamisli, nego prej proti njej, zabloda. Razred zase so pogreške kopistov in restavratorjev, pogreške ilustratorjev. Napaka so na vse zadnje nedograjene in nedodelane stvari, katedrale, romani itd. Kje je življenje sploh brez napak? Milijon vrst in več jih je; take, ki ženejo človeka v smrt in druge, ki ga šele postavijo na noge; take, ki jih vidiš in uočiš takoj in se jim smeješ in take, na katere te opozore šele drugi, pa jih z vso vnemo zagovarjaš. Ali zato, ker jih nisi sam ugotovil, ali zato, ker se ti napake ne zde napake.

Izretek iz znamenite van Dykove slike angleškega kralja Karla I. Kralj nosi v svoji že orokavičeni levici še eno rokavico za levo roko

Potem take, ki smo jih šolsko nazvali za napake glede objekta in druge glede funkcije. Ene iz očesa in druge iz inteligence. Ena iz srca in druge iz razuma. Napake, ki so resnica danes, zmota jutri, in one, ki so zares resnica in resnica, ki je zares napaka. Propuščaš eno, vršiš pa drugo in je sreča, da ne ugiblješ, ker živi človek pač tudi v napaki laže — brez pameti. Sploh napaka!

Ko razmišljamo take stvari, smo že zunaj umetnosti. Kaj in kako je kaj pravilno ali nepravilno? Mislim, da to za nas ljudi še ni popolnoma gotovo. To pa drži na vsak način: ostroge gredo navzdol in bobna se tudi ne narobe.

Na Poussinovi sliki »Rop Sabink« je opazil neki zdravnik nemogočo držo Rimljanja (na levi strani slike). Ne preveč lahki plen leži vojaku na želodcu. Če bi nesel ropar ta plen še naprej, bi dobil kilo

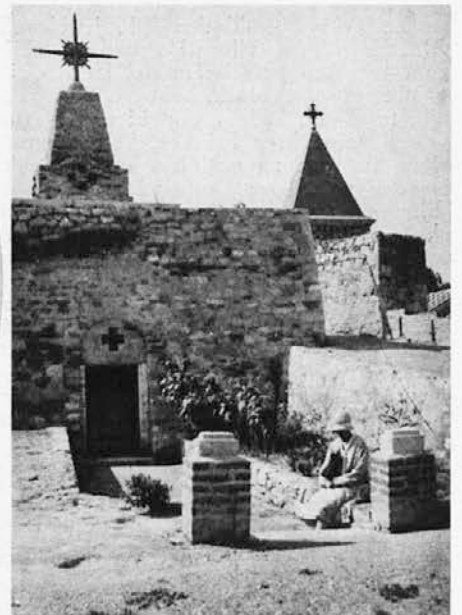
Spomenik na novi County hall v Westminsteru, London, ki kaže, da je ta strelec z lokom — levičar. Ali je bil umetnik levičar?

Kapija (vrata) kule

Kula »Nebojša«

Grobnica junakov, ki so umrli za domovino

Beogradska trdnjava

Pred 15 leti so Avstrijci in Nemci po hudih bojih zavzeli Beograd Foto J. Laznik

Nad stočjem Save in Donave se dviga strm grič, ki polagoma prehaja na jugu v ravnino. Ta grič ima izredno dobro postojanko: obvladuje prometno žilo, Donavo.

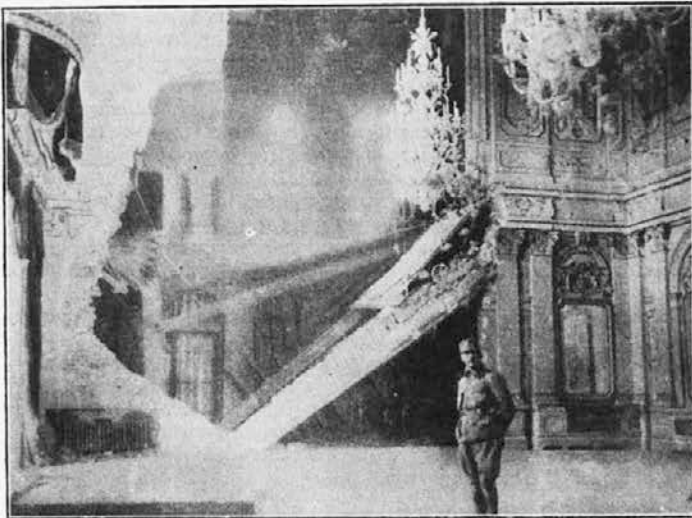
Ni čuda, da so ta grič že v četrtem stoletju utrdili. Pozneje so se te trdnjave — Singidunum — polastili Rimljani in jo utrdili po rimskem načinu. Po preseljevanju narodov je prišla v last Slovanov. Slovanom — Srbom iz rok so jo iztrgali Turki, ki so imeli v njej močan ščit proti vpadam krščanskih vojsk v turško cesarstvo. Ko so se Srbi osvobodili, je vendar še ostala beogradska trdnjava — gornji grad — v turških rokah, dokler ni prišel čas, da so morali tudi to zadnjo točko svojega gospodstva v Srbiji zapustiti. Med svetovno vojno so to trdnjavo zavzeli po hudih bojih Avstrijci in Nemci. Po polomu solunske fronte je trdnjava prišla zopet v naše roke. Vsak kamen te trdnjave je namočen s krvjo, saj so tisočletja pisali narodi v to nakopičeno zidovje zgodovino s krvavim mečem.

Od Zelenega venca vstopimo skozi glavni vhod. Skozi mogočna obokana kamenita vrata 8 m debelega zidu pridemo na prvo dvorišče. Prehod zapirajo debela hrastova vrata, obita z železnimi ploščami. Pred nami zagledamo palačo vojnega geografskega zavoda, kjer se izdelujejo naše specijalke. Na desni preko širokega jarka vidimo zopet močan zid, »bedem«, ki je venčan s stolpiči. Na drugem dvorišču se dviguje nad vrati, ki vodijo v tretje dvorišče, visok stolp, »Satna kula«, kjer stoji vojaška straža, ki pazi na požar v trdnjavi ali v mestu. Na tem zidu, ki ima širino 10 m, stoje stanovanjske hišice in pa poslopje komande 2. peš. polka »Knjaza Mihajla«. Na tem dvorišču je majhen park, poslopja generalnega štaba in paviljoni, v katerih je nastanjen 2. peš. polk. Na nasprotnem koncu dvorišča, tik nad prepadom, je na Viljemovi terasi prestol iz granita, ki so ga postavili Nemci za spomin, da si je tu ogledoval cesar Viljem Donavo.

Solnce zahaja ob Savi in Donavi

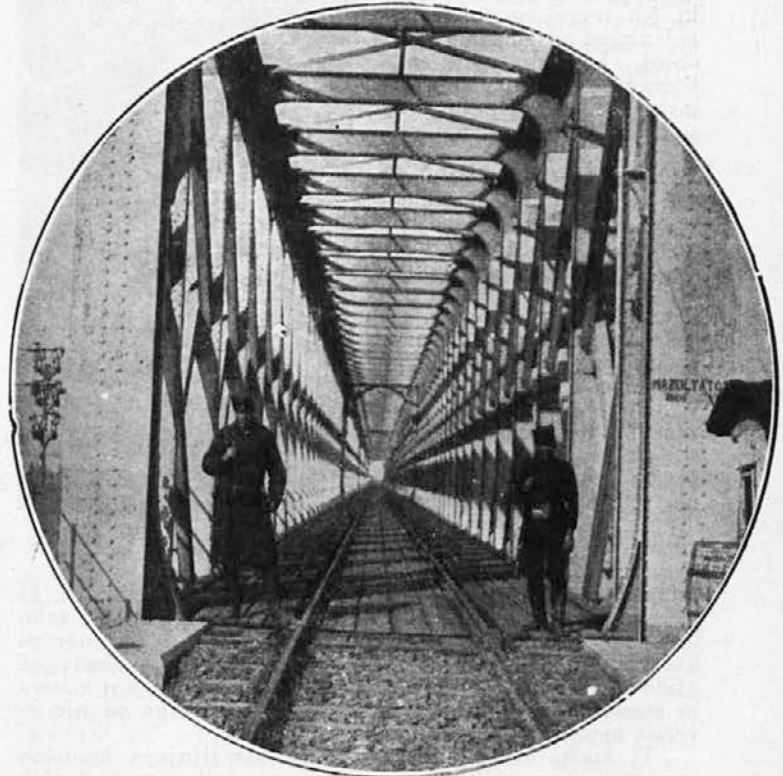

Težka granata je prodrla steno v konaku

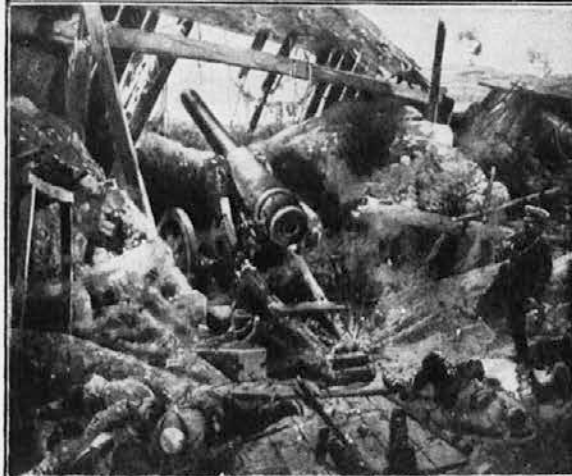
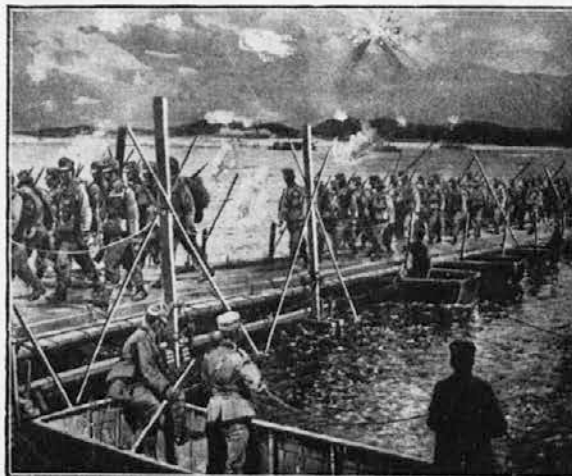
Na tem dvorišču se nahaja pod mogočnimi oboki, ki so jih zidali še Rimljani, vodnjak, ki sega do gladine Save; iz tega vodnjaka, okoli katerega vodijo v spirali stopnice do dna, vodi hodnik na prosto, ki pa je deloma že zasut. Mimo mogočnih stolpov, na katerih se še poznajo sledovi granat, pod mogočnimi oboki, v katerih se kažejo še rimski kamni, dospemo do ljubke trdnjavske cerkvice »Ružica«, ki je nekaka božja pot. Cerkvica je bila od nemškega topovskega ognja popolnoma porušena in po vojni nanovo sezidana. Poleg cerkvice se nahaja grobnica, kjer so pokopane kosti junakov, ki so umrli za domovino. Še en ostanek svetovne vojne se nahaja tu. Granata 305 mm možnarja leži še, kakor je bila padla. Navzdol po poti med zidovjem dospemo v dolnji grad. Tik ob poti stoji staro turško kopaljšče. Skozi široka vrata, izklesana iz temnega kamnja, dospemo do obzidja, ki obdaja doljno trdnjavo. Omembe vreden je mogočen stolp »Nebojša kula«, ki datira

še iz časov srbskega gospodstva in je že v prvem obleganju Beograda po Turkih igral važno vlogo. Mogočne bastije moli ta zid proti Donavi. Na koncu teh zidov, že na Savi, pa je trgovsko pristanišče.

Beogradsko trdnjavo sedaj restavrirajo, hodnike po zidovih spreminjajo v krasna šetališča. Izpred Meštovičevega kipa »Zmagovalca« imaš krasen razgled na Zemun, Savo in Donavo.

Straža na mostu pred vojno. V začetku vojne so most porušili

Pred petnajstimi leti

Slike o zavzetju Beograda po Nemcih in Avstrijih l. 1915. iz nemških virov

Zgoraj levo: Prehod avstrijskih čet čez pontonski most na Savi v ognju obrambnih srbskih baterij

Desno: Naskok na utrdbe Kalimegdana

Spodaj: Težki nemški dalekosežni topovi obstreljujejo srbske obrambne baterije

(Po risbah v dunajskem tedniku »Das interessante Blatt« iz leta 1915)

Noč 22. septembra 1915 je bila strašna. Nemška artiljerija je bombardirala s strašnim ognjem Beograd. Ko se je 23. zdanilo, ni bilo mogoče spoznati mesta. Vse je bilo zmetano Ponoči sledečega dne so Nemci in Avstriji prešli čez Donavo. Strašne borbe od blizu so se bile na Donavski obali, na Adi Čičanliji in pri porušenem savskem mostu. Köveseva armada pod vrhovnim poveljstvom nemškega generala v. Mackensena je napadala. Na enega Srba 10 Nemcev in Avstrijcev, na 1 top 15 nemških. V treh dneh so Nemci izpali 100.000 topovskih krogelj vseh kalibrov. 24. septembra so prodrli do Dušanove ulice in začeli so se strašni poulični boji. 26. septembra so se borili zadnji junaki na barikadah pri univerzi in pred gledališčem. — Srbi so se borili pod poveljstvom gen. Mihajla Živkovića do zadnje kaplje krvi.

Pustolovca Don Juan in Casanova na raztezalnici

Boris Orel

Don Juan, Casanove, dandyji, elegantni sleparji, ki jih izvari parfumirana galantnost posameznih razdobij, erotični, politični, literarni in svetovni pustolovci različnih poletov, ki so jim pustolovščine ali premišljeno sleparstvo ali življenska nujnost, so nad vse zanimive podobe človeka, toda brezpogojno negativne, če jih izmerimo in pretehtamo iz tistih svetlih etičnih osnov, iz katerih zlasti sodobna mladina sebi in svojemu narodu zajema življenske smernice. Ker so se često v teh ljudeh zbrale in zgostile temne človeške sile do take vzmožbe, da je rokovanjska dijoniziranost postala demoničen zahtevek njihove življenske nature, in ker njihove erotične voznice niso sonca, temveč krvave zarje, in slednjič, ker so ti klativitezi, ki jim ni bilo dano razodetje življenja v drugi obliki, tako brezdomsko drveli skozi noč posameznih dob kot ubežni kralj iz balade, ki je izgubil svoje kraljestvo, — doživljaš njihova življenja kot točo, vihar ali strel, ali kot roman in zamolko pesem, da si ves pijan in vrtoglav od nje in večne nerazrešljivosti človekove narave.

Ti apokaliptični jezdeci dobro osvetljujejo kaotično razmetanost, agonijo in propad posameznih človeških dob ter se mi zde kot strelovodi, po katerih je vsa napetost in soparna, dušljiva zgoščenost teh dob odbrzela v brezkrainost. Predvsem mislim tu na pustolovske vrhove, take namreč kot je n. pr. Casanova. Vsa kalnost rokoko-dobe se je tako rekoč posebila v njem, ki se po ritmu svojih dogodivščin visoko dviga nad ostalimi gizdalinskimi kavalirji. Njega in legendarnega Don Juana vokvirjam v posebno poglavje. Potem pa še one pustolovce, katerih blodnje so v tesni zvezi z tragiko njihovega notranjega človeka ali pa z blazno igro skrivnostnega demona. Dandyji, gizdalini in elegantni sleparji iz baroka ali rokokoja, ali »hohštapljerji« in »šarlatani« iz športne ali jazzovske sodobnosti pa razodevajo brezdanjo praznoto svoje lastne notranjosti in tisto zmehanizirano, avtomatično življenje, kot ga prikazuje lutka v groteskni igricah. Vedno se iztiri človeško življenje, ki mu je prvotno nakazana narayna preproščina, v spačenost in izkaženost tam, kjer je ljubezen meščanska gugalnica ljubovanja in koketstva, kjer ne postaja »glavni problem vsebina, temveč forma, ne več stvar sama, ampak metoda« (Friedell.) Erotična dekadenca.

Za uvod h Casanovi si oglejmo pritlikavost meščanskih pustolovcev. Snobizem, »hohštapljerstvo«, šarlatanstvo, cinizem, brezdomstvo, prenapeto kavalirstvo na eni, podla brezsrčnost na drugi strani, to so več ali manj odlike meščanskega viteza iz plesnih dvoran in bontonskih sprejemnic denarnih repatic. Te odlike često označujejo eno in isto čednost in dogaja se, da krstimo za »hohštapljerja«, ki je sicer močno raztegljivo ime, že navadnega kavalirja iz promenade, ki mu je domišljavost za par stopinj zravnila glavo. Snob je praznoteč velikega formata, ki iz svojega na ve nikoli nič povedati. Previdnost mu narekuje kretanje le v gotovem družabnem krogu, kjer nemoteno zavzema gospodovalen položaj in kjer mu ne preti nevarnost razkrinkanja, preziranja in posmehovanja. Snob je človek, ki je povsod doma. Danes razpreda pogovor o najnovejšem stilu v romanu in najaktualnejših idejah in stremljenjih rdeče organizacije na vzhodu, jutri zablesti v patetični pozi politika in izvedenka v tehničnih problemih, pojutritšnjem pa bo izbrbral nekaj novih športnih rekordov, nato pa s solzami v očeh recital sentimentalni gospodični Hedvigi lirčno pesem d'Annunzia. Bistven in usoden je zanj način tega votlega tamborstva. V navijalnici teh pogovorov ni

Ivan Možuhin kot Casanova

nobene globlje vzročnosti in on je tisti, ki iz svojega Hlestakovskega bistva načenja razgovor, v katerem se malomeščanska okolica radi nevednosti ne znajde. Spočnja se občudovanje, ki je za gizdalina le vzdražek za nove izlive krasotnih tirad. Če močno uživa v tem, da ga okolica občuduje, je potem košček male človeške tragike v njem. (Hlestakov in junaki iz romanov Turgenjeva.) Snobu ni za stvar ali predmet ali problem, o katerem govori, njemu je vse bolj za samega sebe. Samega sebe hoče povišati z jato učenih besed in sumljivo vseznalostjo. Njegovo znanje je varljivo, sleparsko, nestrokovnjaško, često naštevanka izlikanih besed. Skratka: besedno znanje, ne pa stvarno. Da se razumemo: snob ali »hohštapljer« je, kdor poje, pa ne zna peti, kdor je sin kmečkih staršev, pa izpričuje svetu svoje baronstvo, kdor je Jugoslovan, pa ni Slovenec. Če ima meščanski snob še gotovo porcijo pretkanosti in hinavstva in toliko mero izbrušene razumnosti, da se ob tej razbije vsak poskus razkrinkavanja, zraste v nevarno človeško postavo, ki jo bi po Merežkovskem imenovali: Sodobni Mefisto v meščanski obleki. Ali: Meščan Berdjajeva.

Kaj pa dandy? Dogaja se, da tiči v snobu dandy in obratno, da dandy raste v snobizem. Dandy je prav za prav kavalir iz velikega, elegantnega sveta. Je angleškega porekla. Mrežo svojih blodenj je iz velemest: London, Paris, New York, Berlin, razpel v Orijent, kjer po pristaniščih kolonijskih držav z veliko gesto razsiplje premoženje svojih bogatih prednikov. Umira s ciničnim nasmeškom: Nobel geht die Welt zu Grunde. Navidezna brezstrastvenost je značilna svojstvenost dandyja. Dandystvo pa je nemalokrat krinka za bolesten, žalosten obraz človeka, ki nosi v sebi borbo noči in dneva (Pocci). In je tudi ledenica, v kateri si varen pred pošastnimi demoni in v kateri se bliskovito odtujuješ besedi: čuvstvo. V neko gotovo obliko svojevrstnega okostenelega dandystva slej ali prej zabloudi razumnik, ki pred izpadi prirodnega, elementarnega življenja gradi sisteme, kitajske zidove. Dandystvo je tudi izbrušena taktična poteza, ki jo pustolovec spretno izrabi v erotičnih prologih.

Svojevrstno zlitje dandyja in tragičnega človeka pa prikazuje ruski blodnež »lišnji čelovjek«, ki ga Lermontov imenuje »junak našega časa«, in ki po romanih Turgenjeva blodi s svojim fantastičnim pridigarstvom kot nihilist. Bazarov (»Očetje in sinovi«) in Rudjin sta odlična tipa ruskega tragičnega dandyja. Mnogo govori, mnogo debatira. O Rusiji, o Bogu, o ničnosti vsega dogajanja. Potem: o svojih načrtih in idejah. V tega čudaškega pridigarja in posebnega se zaljubi deklica (Lavra). Ko pa pride dan, da se izkaže človeka dejanj, odpove ter gre umirat na pariške revolucionarske barikade. V Dostojevskijevih in L. Andrejevih romanih se je iz tega nihilista razvil ruski »bogoskatski« tip, ki z tragičnim pustolovcem že nima prav nič skupnega. O, da, skupna vez jim je le nemoč oblikovanja življenja.

Leon Kavčič: Casanova (svinčnik)

brzdano življenje, dinamičen pustolovski ritem, večna nemirnost, demoničnost, ostrina napadnika in genijalnost podvzetnika, Elementarnost.

Don Juan je demonični pustolovec iz španske legende in hvaležen umetniški objekt številnim pisateljem, pesnikom in glasbenikom (Tellez, Byron, Mozart). Tako enovitega in elementarnega kot govori o njem pripovedka resnično življenje ne pozna. Tej večnostni podobi in pripodobi za številne erotične odisejane na zemlji se je še najbolj približal Casanova in potem Cagliostro. »Don Juan«, piše neki španski pisatelj v uvodu k seriji lascivno in banalno pisanih donjuanskih dogodbin, »je prapodoba, polna vzvišenosti in močnega življenja; on je posebljeno hrepenenje. Je nemiren kot Renè, zvedav in željen spoznanj kot Faust, pustolovski kot Don Quijote. Vsa pota, če ga le vodijo v nove dežele, so mu dobra. Don Juan je rojen zločinec, popoln kavalir, ki sicer hoče dobro, pa ustvarja s svojo nebrzdano čutno pohotnostjo samo zlo.«

Iz literature se Don Juan reži kot satan, ki s sadiščno napadalnostjo ruši sanjske svetove sentimentalnih deklet. Železna mreža zaprek ga ne ovija v malodušnost in brezbriznost, ta le še stopnjuje in pojači energijo, ki jo je usmeril v osvojitvev erotičnega objekta. Potešen pa tudi po tej osvojitvi ni. In tu je doma stara, že v različnih oblikah zapisana resnica: Vedno je iztočišče tragike takrat, ko človek išče v telesni ljubezni nekaj več kot samo opojen užitek ali trenutno nasladnost, ki se zamočvirja v potrlost in zagrenjenost, ko išče človek v njej odrešujočo večnost.

Giovanni Jakob Casanova de Seingalt pa je bil tipičen predstavnik svoje dobe (rokoko!), na račun katere je zelo po ceni plačal svoja zabavna podvzetništva. Ni samo slučaj, da se je Casanova pojavil v času, ko je Evropo parilo dušljivo brezveterje. Mir, ki je zavladal po 7 letni vojni in se končal s francosko revolucijo, je Casanova temeljito izkoristil. Prepotoval je Francijo, Španijo in Nemčijo in se pomilovalno nasmehnil mestom, sedežem nedolžnosti in miru, kraljestvom patrijahaličnih običajev ter enostavnega in enoličnega življenja.

Narava ga je izobilčila v tako magnetično vabo, da je razumljivo vse tisto obletanje ženskega sveta okrog tega ljubavnega užitarja. Ta magnetična vaba, oziroma mistične sile, ki so vele od njega, so tvorile genija. Enovitost in zdravje pa sta ga obvarovala pred perversnimi okončinami. Nezavedno in v soglasju s svojimi duševnimi in telesnimi lastnostmi je skoval svoj sistem, svojo taktiko in metodo.

Dela v sodobnem pojmovanju ta blodnež ni poznal. Če bi ga vtaknili v puste, monotone pisarnice, bi se z vso silo uprl takim poskusom, ne priznavajoč najmanjše pokorščine. Umrli bi od dolgega časa, če ne bi ubral zopet svojo pot, ki mu jo je začrtala usoda. V tem upor, v tem skoku v življenje, v brezkončnost, je blesteča pustolovska drznost, je tudi tista davna fantomska težnja človeka, osvoboditi se težkih spon, v katere so ga strogo in neusmiljeno uklenili: čas, red, zemlja in Bog. Ta težnja, ki v umetniškem svetu dobiva obraz pozitivnosti, pa se v prirodnem razsvitu živega življenja izprevrže v sentimentalno šaro, ki je ovira za edino pravo zveličavno in duhovno rast človeka in družbe. Baš s priznavanjem nekega reda, ne tistega, ki prihaja iz kleparnic meščanskih družb, ampak onega, ki je večnosten in je zapisan v svetem pismu, dokazuješ svojo notranjo moč in svetlo človečnost.

Še nekje je Casanova silno zanimiv. V starosti. V času, ki pomeni nalomek njegove enovitosti in začetek tragičnosti. Bolestna beseda se oglašča, bolestne, žalostne scene se vtihotaplajo okrog njega. (Propad Croceja in smrt Charlotte.) Te scene in smrt iz črnih daljav: prva tajna znamenja za propad. Povsod: Varšava, Dunaj, Pariz, Rim, mrtvaško poje oklic: »V imenu kralja, cesarja... ukazujemo, da zloglasni pustolovec Casanova v 24 urah zapusti naše mesto...« On pa še vedno trapari za ljubeznijo, filozofira o čudoviti strastnosti, ki je utelešena v španskem plesu, je zdaj gostač v nočnih azilih, zdaj v zatohlih ječah. Sanja o denarju in misli mu čudno zaplešejo okrog načrta: kako osvojiti Carigrad. In je kakor truden veter, ki se skriva po špranjah in razpokah, da bi ubežal poginu. Na gradu grofa Waldsteina je Casanova ves v delu (!) V njem pozablja vse trpkosti, ki mu jih je nanesla starost. Dokazuje multiplikacijo kuba na matematični podlagi ter oblikuje samega sebe in dobo v spominih, ki so narastli za 12 debelih knjig. Tok misli ga vodi v filozofska razmišljanja, v mistiko in metafiziko in celo v kemijo in Kabbalo. Pozabljen od sveta trohni v samoti on, ki se je poizkusil z vsakim življenjem in ki se je »kakor indijski bog izpreminjal v tisočere oblike zemeljske materije«. Z njegovo smrtjo je spomin nanj popolnoma zamrl. Odkrili so ga šele »Spomini«. In odkriva ga zlasti dvajseto stoletje

in devlje na raztezalnice, dokazujoč transcendentnost njegovega svetovnjaštva.

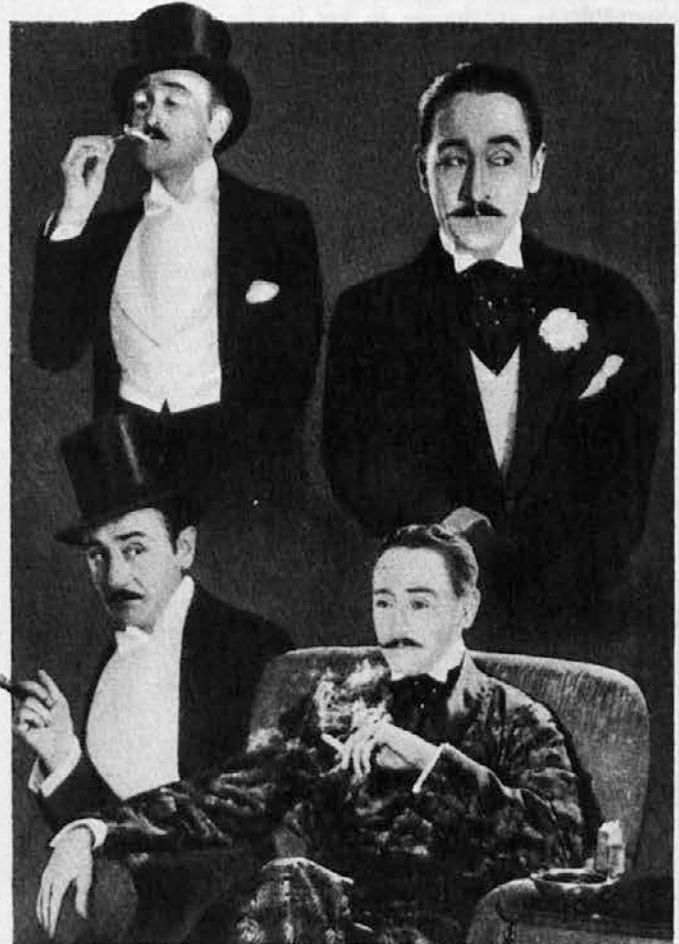
Če je pri nas Jugoslovanih kaj »hohštaplerstva«, je nekaj vzrokov temu dejstvu v našem temperamentu, ki je od sile izostren v patos, pri tako zvanih »višjih« krogih celo v osladno brezdomsko koketstvo s svetovljanstvom. Iz »Jutarnjega lista« sem posnel par podatkov o hrvatskih hohštaplerjih. Kdo ne pozna Sirije Sirijagića, ki je Dunajčane strašno potegnil z neko plesno prirreditvijo, na katero je poslal sam cesar Franc Jožef I. svojega zastopnika?

O slovenskih pustolovcih nimam kaj velikega, svetovljanskega povedati. »Hohštaplerji« v slovenski umetnosti? Postoje. Pa bi dvoje, troje naših »umetnikov« prav rad osvetlil. Na primer: Koseskega. Toda njega, davne in sodobne bi najbolje razkrinkal v spisu z naslovom: Slovenski demonični diletantizem.

Iz kulturne zgodovine slovenskega naroda pa lahko potegnesh vse polno čudnih postav, ki zaslužijo, da se pozanimaš zanje. Skozi slovenski srednji vek tava nebroj »romarjev«, ki se zibljejo med hudomušno pustolovščino in trpko tragičnostjo. Tak »romar« je vsekakor potujoči študent ali »črnošolec« (Prim. dr. Lovrenčič: Trentarski študent). Potem: Trubadurji in fantastični romarji brez imena. In kmečki pustolovci.

Ilirska doba rodi slovenski pustolovski tip, ki je doma na kmetih (Gorenjsko!) in se imenuje »divji lovec«. Divji lovec se upira državnemu redu ter vodi boj med železnim razumom svojih prednikov in divjo, neukrotljivo slo svoje narave. Njegova življenska pustolovska črta vpada preko srca tihega kmečkega dekleta v zapuščenost goščav in se zaganja z brzostjo puščice v brezbrežno samotnost planinskih in goratih divjav. (Prim. Finžgar: Divji lovec, Juš Kozak: Beli mecesen, Karl Moor v »Razbojnikih« in Stjenka Raziu!) In da ne pozabim »rokovnjače«, ki s svojim ubežništvom v gozdove in svojimi postavami rastejo v tako slovensko posebnost, da zaslužijo širše in globlje obdelave.

Črnošolec, divji lovec, deseti brat, rokovnjač: fantastična, dinamična življenja, ki so vesoljna; pa so se na izrazito svojstven in svojevrsten način utelesila v našem narodu.

Adolph Menjou, znani filmski igravec, tip sodobnega elegana

Morning. Noon. Night. Zjutraj. Opoldne. Zvečer.
Zgled za nadute gizdaline. (Angleški bakrorez.)

Moška moda v karikaturi

Prav za prav: »dandyja« ni karikatura nikoli smešila, temveč le nadutega gizdalina, »gigerla«, nemško »Stutzer«, »Geck«, ali francosko »petit-maitre«, »fat«. »Gigolo« misli na svojo lepo zunanost, v glavnem pa je samo dekadentna socialna pojava, ki preračunano obožuje modne zakone.

Deviza dandyja pa je: »Če hočete biti lepo oblečeni, ne smete vzbujati pozornosti.« Tu ni našel svinčnik karikaturista dela, poklonil se je ideji dobrega okusa.

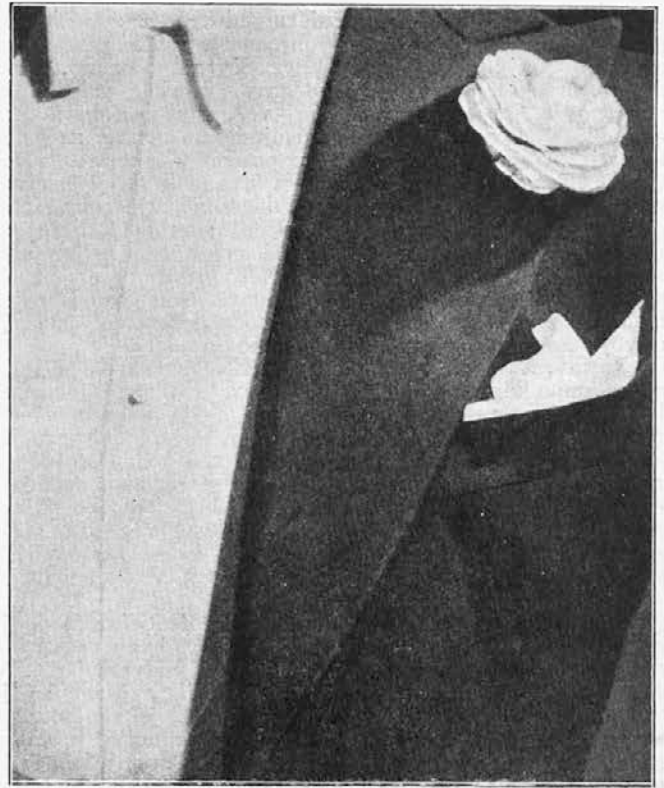
Satirični risarji so zasledovali drugačno divjad. Domišljavega gizdalina, ponosnega na svojo pretirano obleko, so vzeli na muho in tega so v vseh časih tako neusmiljeno smešili, da je bilo neke vrste prostovoljno »mučeništvo«, če ste se oblekli tako, da ste vzbujali pozornost.

Pri nas Slovencih so starejši humoristični listi vedno smešili gizdaline. Precej časa je bil gizdalin isto kakor nemškutar, nazovi Nемеc. Po naskoku mest, ki so bila nemška, oziroma nemškutarska, ko se je začela uveljavljati slovenska »boljša« družba, se je ves bes karikaturistov ljudske šale vrgel na »frakarje«. »Frakar« v tem času ni pomenil le človeka, ki se nosi gizdalinsko, temveč člana tiste družabne kaste, ki gleda zviška na druge in se noče družiti z njimi. Ves zasmeh je veljal frakarski mentaliteti, to se pravi: njih praznim glavam.

Po vojni so puščice zadevale profitarje in trgovske »ženije« in njih mentaliteto. Obleka je bila še bolj postranska stvar karikature, dá, celo več ne razlikuješ človeka po zunanosti, ker so se z novimi družabnimi formami uveljavile mirnejše sodbe, kar se tiče modne obleke. Morda pa manjka le karikaturista, če sami ne vidimo snovi. Oblečeš se, kakor te je volja. K premijeri greš v promenadni obleki, dasi čutiš, da bi bil moral obleči smoking, če ne frak, ali saj črno. To bi ne bilo gizdalinsko, temveč okusno in lepo, kakor je lepo, če vidiš v pariški operi v prednjih vrstah same gospode kritike v črnem in belem. Da, okus je potrebna stvar in v mestu živalnega življenja važna stvar.

Nepremagljivi »beau«-lepotec Dva modna leva
(Modna karikatura)

... k fraku tuberozo...

Videli ste karikaturu gizdalina v kariranih hlačah, z debelo palico in monokljem. In z belo gardenijo. Mnogo let je bil le tisti eleganten, ki je nosil k fraku belo gardenijo. Šele z vojno je izgnila ta navada. Okus se je spremenil, danes so rože manjše, diskretnejše. Kamelije, tuberoze, orhideje in seveda nageljčki naj oživiljajo obleko

»Gent«. Portret dandyja po sliki Schmidta na umetn. razstavi v Moskvi

Levo:
Ideal igralca tenisa: platneni pyjama

Desno:
»Nedeljski kavatir.« Originalna izložba neke modne trgovine v Parizu

Jesenski plašč s krznom in janjčjo kožuhovino Pp.

Od leve na desno: Dolg plašč z janjčjo kožuhovino. Crêpe georgette-obleka s krznom. Kostim s kožuhovinasto garnituro Pp.

Desno: Kostanjastorjav žamet D'Ora, Paris

Levo: Zgubano pokrivalo v smaragdnazeleni barvi. Petlja ob strani v medlejši zeleni

Moda

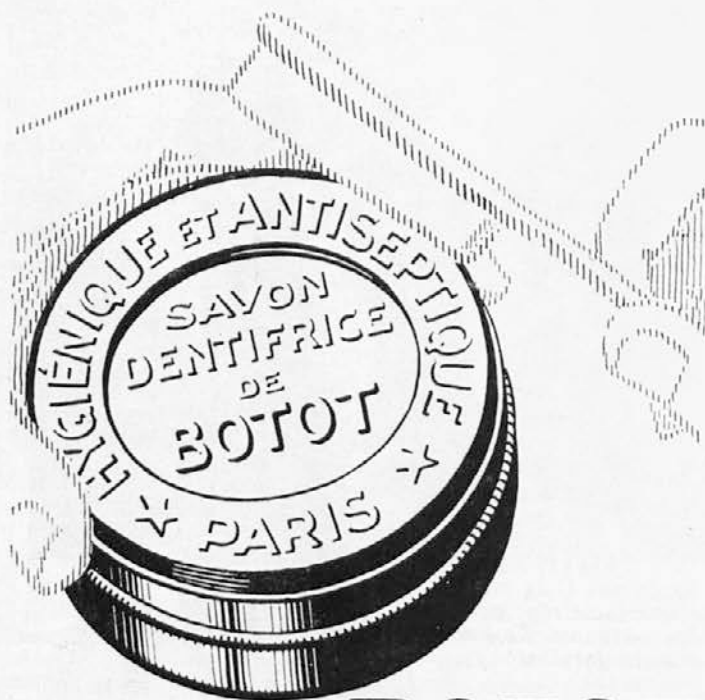
Od leve na desno:

Rjav astrahan, črno sukno

Črna obleka iz žameta s krasnim rumenim vezenjem (guipure)

Eleganten kep D'Ora, Paris

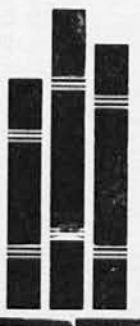
BOTOT

MILO ZA ZOBE v upotrebi:
ekonomičen,
praktičen in
dolgotrajan.

DOBER KVALITET JE PRIHRANEK

Salda-konte,
štrance, journala,
šolske zvezke,
mape, knjižice
za odjemalce,
risalne bloke itd'

nudi po izredno
ugodnih cenah

KNJIGOVESNICA JUGO-SLOVANSKE TISKARNE

v Ljubljani, Kopitarjeva ul. 6, II. nadstr.

Gospod avtor! Naveličali smo se vaših obljub.
Čakali smo konca, pa nam ga
niste dali. Zdaj bomo zaključili sami in naj ima ta čudna
zgodba tudi čuden zaključek!

Oktavo više...!

(Dalje.)

Ilustriral Ivan Cargo

XIX.

Prav ta hip, ko je prišel Adolf Jereb do te točke povedati, nisem mogel več strpeti.

Če sem sedel za mizo in bral, ali pa mislil svoje strašne, moreče misli, ali če sem sedel in gledal, kako je bral meni nasproti Grdina svoje čudne knjige, pisal, črtal in risal, mi nikdar ni bila prišla na um zla misel, niti misel, kaj vse bi se z nami moglo zgoditi. Prisegam, da nisem ne ubijal, ne kradel. Skratka: izogibal sem se vsemu, česar nisem mogel prenesti s čistim srcem.

Toda takrat, tisti večer se nisem mogel vzdržati. Pustil sem svoje knjige, pustil sem svoje misli, bil sem drug človek, da bi se sam ne bil mogel spoznati.

S par koraki sem bil v Grdinovi sobi. Niso me bila zadrževala zaprta vrata, uprl sem se vanja in vstopil sem. Tam na mizi sem brskal, razmetaval knjige in iskal.

Našel nisem bil prav nič. Toda zla slutnja, ki se me je oklenila, me je vodila dalje in mi ni dala odloga, da premislim in ukrenem po tehtnem preudarku.

Kakor burja so šli moji koraki. Kar bi bil sicer prehodil v desetih minutah, za to sem jih bil rabil komaj pet. Tam na robu kraja sem srečal Nyno.

Spogledala sva se in videl sem, da se ji je utrnila solza. Zaprošil sem jo, naj mi pove, kaj jo teži. Povedala mi je, da je njen oče na tistem kraju, kjer bi ne smel biti. Z eno samo besedo sem jo potolažil, dovolila mi je objem in odšla proti hišam.

Jaz sem hitel, ob bok me je tolkel revolver v žepu.

XX.

In zdaj, ko je Jereb hotel povedati, kdo se ga je dotaknil z roko, ko je stal v gozdu, so se mu oči zableščale. Natanko še vidim pred seboj, kako so mu zatrepetale ustnice, da pove ime. Se en hip in tedaj je spregovoril:

»Grdina je stal za menoj...«

Onemel sem in nisem mogel dati besede iz ust. Ne, to ni bilo res. To ni bilo res. Začutil sem, da se je dotaknila Nyna moje roke in da Franc kima z glavo. Grdina je bil bled kakor zid.

Ali je vse to dogovorjena igra? Ta štorija se čudno zapleta. Ne — po pravici in po resnici naj se razvozlja vsa spletna. Zadržanje teh ljudi me je razkačilo do skrajnosti. Nisem mogel več vzdržati. Vrgel sem se na Jereba in mu zarjul v obraz:

»Lažeš! To ni res —«

Z vso silo me je vlekla Nyna za sokujo, v očeh so se zableščale solze, kakor na oni usodni dan.

Slišal sem, da je spregovoril Franc:

»Kaj je danes dečku?«

Obrnil sem se proti njemu in zamahnil z roko:

»Ne trpim, da se potvarjajo dejstva. Tebe ni bilo zraven, torej ne moreš vedeti prav nič. Pustite me, da govorim jaz. Nočem tega zavijanja in dolgočasnega pripovedovanja brez repa in začetka — — —«

Glas se mi je trgal in bobnel, kakor da prihaja iz dna. Zdaj sem trpel vse tiste muke zadrževane boli, ki sem jo nosil par let v svojem srcu. Nikdo ni vedel, kaj sem nosil

v svojem spominu, nikdo ni vedel, zakaj sem moral molčati. Franc sam se je moral čuditi, kaj se je godilo z menoj in zakaj mu nisem mogel izdati nikoli nič, pa če sva bila v še tako toplem prijateljskem razgovoru. O, zdaj sem čutil to skalo na svojih prsih še dvakrat težje. Nisem klepetav kakor baba in kar nosim s seboj, to ostane skrito, če le sam hočem.

Prestal sem prej, ker sem začutil, kako temno me zro Francove oči. Zamigljalo je nekaj v njih, zazdelo se mi je, da se nekaj ruši v njem, da se podira najino staro prijateljstvo. Toda zavest mojega molka me ni težila, težila me je le skrivnost usodnega dne.

Nyna se je nagnila k meni:

»Zakaj vse to? Ali ne moreš govoriti mirno in zbrano? Ali se zaradi mene ne moreš krotiti?«

Saj to je bilo vprav ono, da se nisem mogel. Zdaj mi je bilo pač vseeno. Zavedal sem se, da resnico morem govoriti, vse drugo je bilo zame postranskega pomena. Nisem hotel več, da bi me bil kdorkoli prekinil in zato sem se hotel izpovedati.

Toda spregovoril je Jereb:

»Grdina je stal za menoj —«

Izbruhnil sem:

»Jaz sem stal za teboj!«

Franc je samo pritajeno vzdiknil. Nyna je zavila oči. Grdina je stopil korak nazaj. Jereb je buljil vame, kakor da me ni bil še nikdar nikoli videl.

XXI.

Videl sem osuplost, toda kljub temu sem nadaljeval: »Za hip so se Jerebu zableščale oči. Trenutek nato sem začutil, da se je vrgel po meni. Naskok je bil taho hipen, da nisem imel prav nobene moči. Našteti bi mogel komaj sekunde in že sem imel v ustih robec, da sem komaj dihal. Sklepe mi je tiščal k tlom. Po čelu in obrazu so me tolkle veje. Njegove noge so mi rezale kosti na nogah. Že sem čutil, da me ovija z vrvmi. Bil sem težak, toda vrgel me je na svoje rame kakor lahko vrečo krompirja. Nato nisem čutil prav nič več.

Se danes prav dobro vem, da se mi je zdelo, da sedim za mizo pri knjigi. Berem, berem čudne zgodbe. Z one strani knjige se mi reži Grdina, kakor se mi je bil tolikokrat, ko je prenehal črtati in risati. Govoril pa ni nič, čeprav je vedno klepetal, da je le odložil črtalo. Toda kmalu je ta zmedena slika ugasnila. Bil sem v tako globoki nezavesti, da prav nič ne vem, kedaj sem se bil prebudil.

To vem, da je bila takšna tema, kakor sem bil prej taval po nji brez konca in kraja. V glavi mi je šumelo, srce mi je razbijalo.

Naenkrat pa sem začutil, da so mi roke proste, stegnil sem jih in z desno udaril ob zid. Previdno sem pomeril z roko navzgor. Nato sem se dvignil. Po nogah so mi planili

mravljinci. Prestopil sem se parkrat in že prispel do zidu. Premeril sem kletko, v kateri sem se sprehajal kakor ujetnik. Nato sem na eni strani kletke dognal okno. Bilo je zamreženo in zaprto tako, da ni bilo ne glasu ne luči od zunaj. Tla so bila kamenita. Tam, kjer sem ležal, so bila pokrita z vrečami. Vrat ni bilo, torej je moral biti vhod od stropa dol. Toda stropa nisem dosegel in zato sem vedel, da sem v kleti.

Glava mi je še gorela. V tem obupu sem na vso moč zavpil. Stene so sprejele moj glas, pa kmalu je izginil v temo in tišino, ki je bila naenkrat še bolj nema kakor prej.

Vlegel sem se na vreče. Zaspati nisem mogel. Komaj misliti. Ko sem tako ležal dlje časa, sem naenkrat začul nad seboj korake in odmev človeške govornice, ki je v obokani kleti čudno zvenela.

XXII.

V naslednjih trenutkih sem bil priča vse žaloigre, ki se je morala dogoditi v oni usodni noči.

Govorica nad menoj je bila vedno bolj glasna. Naravno, da nisem mogel razumeti niti besedice. Kmalu ni bilo čuti nobenega glasu. Naenkrat: koraki in nekaj težkega je padlo nad menoj na tla, Tisti hip se je zableščalo od stropa, da sem moral zamižati.

Ko sem zopet pogledal, sem videl v stropu odprtino. In skozi to odprtino so človeške roke spuščale lestvo.

Hip nato je strašno zabobnelo in mimo mene je padla lestev v klet. Jedva sem se ji bil mogel izogniti. Zgoraj so se začuli hitri koraki in pridušena govornica. Nato krik in odprtina se je bobneče zaprla.

Nastala je strašna tišina, ki mi je jemala sapo. Nisem se upal dihiniti.

Preteklo je morda četrta ure. Potem sem otipal lestvo, jo previdno dvignil in nameril na zaprto odprtino v stropu. Prav težko sem delal in z veliko muko se mi je posrečilo, da sem dvignil zaklopna vrata.

Tedaj je priletel od zgoraj mimo glave majhen predmet in padel na tla v kleti.

Premaknil sem se bil, odprtina se je zopet zaprla, lestvo sem moral prisloniti, ker so mi pošle moči.

Tipal sem okoli sebe, da najdem predmet. Kmalu sem ga našel in zažarel sem v veselju.

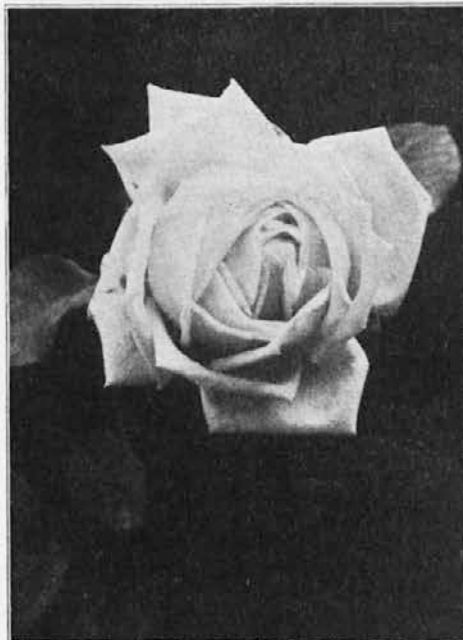
Revolver.

Ko sem si opomogel, sem zopet dvignil lestvo in zdaj se mi je posrečilo. Odprtina je bila odprta in lestev mi je nudila pot v svobodo.

Previdno sem plezal, toda iz odprtine mi je gledala v oči prav tako črna tema kakor v kleti. Kljub temu sem zlezal iz kleti in zdaj sem zagledal skozi okna nočno nebo.

Veselje me je prevzelo, hitel sem, da odprem okno, da se naužijem zraka. Tedaj sem se ob nečem spotaknil. Počez v sobi je ležalo negibno človeško truplo.

(Dalje prihodnjic.)

LEPE ROŽE

Diščea vrtnica

Krasen nagelj na oknu

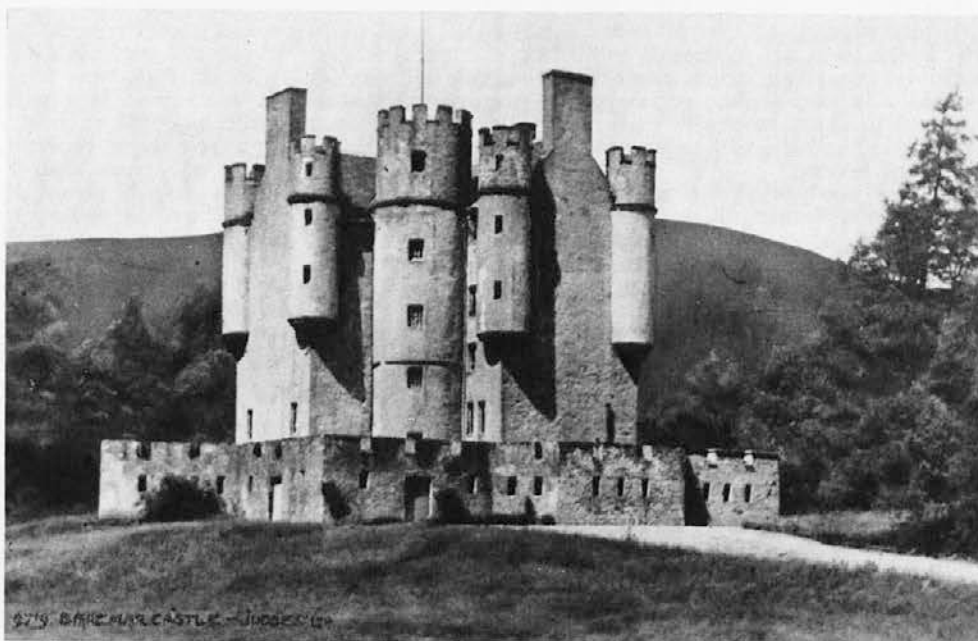

Kaktus

Foto »ilustracije

Svidenje z Britanijo

Lektorica angleščine na naši univerzi, gospa F. Copeland, je obiskala v preteklem poletju svojo domovino Škotsko in nam je poslala nekaj zanimivih slik. Gorata škotska dežela na severu Velike Britanije je Angležu to, kar je Jugoslovancu alpski svet Slovencev. Prebivalstvo trde korenine je žilavo in se bori proti večno novi pesti narave prav kakor naš Gorenjec in je postalo zato prav tako trdo, odkrito in ponosno kot naš alpski kmet. Kakor je pri nas žilavost prebivalstva ustvarila prav pomembno industrijo v gorskem delu naše domovine, tako imajo tudi Škoti polno krasnih tovarn in obilo domače obrti. Visoko razvita pieteta do zgodovine in naravnih lepote je trdo zasidrana v tem gor-

Stari škotski grad Braemar v Grampian pogorju, Aberdeenshire

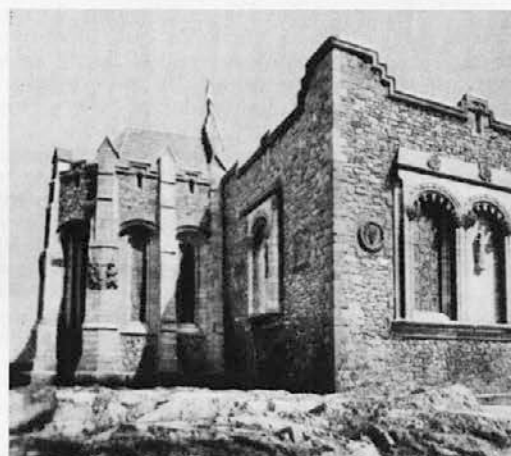
Slike iz škotske dežele

Detajl bronastega friza, ki kaže vse edinice, ki so sodelovale v svetovni vojni. Velika natančnost v izdelavi je za dokument znanecem

V skrinji leži pergament z imeni 100.000 padlih Škotov, od katerih je mnogo dalo življenje na jugoslov. tleh

Škotski narodni vojni hram na Edinburskem gradu, ki je največji vojni spomenik v Britaniji

skem narodu. Svoje narodne pesmi so Škotje ohranili še iz keltskih časov, njihov socialni red sega skoraj v stari vek. Starodavne spomenike svoje kulture varujejo ponosno skozi stotero generacij, prav tako častijo najnovejše spomine na svetovno vojno, junaško dobo britanskih narodov in posebno Škotov.

Opozarjamo predvsem na slike spomenikov padlim junakom v svetovni vojni, ker jih je mnogo dalo življenje za našo svobodo.

Desno: Cairn-goren gorovje v Aberdeenshire je najbolj divje in samotno škotsko pogorje, toda dober smučarski teren ob redkih mrzlih zimah

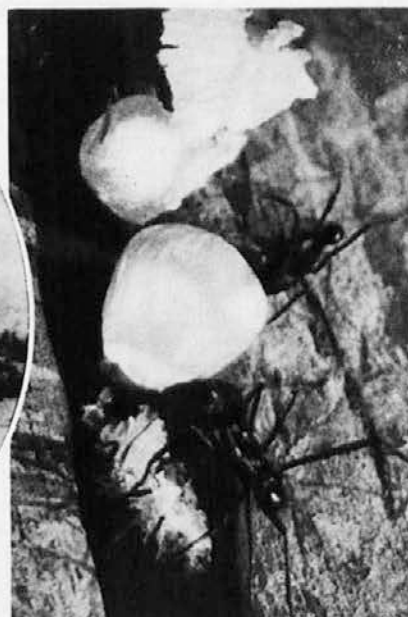

Leguan

Bitka s krokodili na otoku Marajo
Voda je upadla in zdaj pobijajo krokodile

Mravlja, ki grize listje

Ekspedicija k reki Amaconki v južni Ameriki

Iz filma Terra United Artists: »Ob veliki reki«. Foto Terra United Artists

Dungern raziskuje reko Amaconko

Alfred Joachim Fischer.

Dve vrsti filmskih raziskovalcev sta: rutiner ali filmski strokovnjak in pravi znanstveni raziskovalec. Prvi pozna svoje občinstvo: zato mu hoče dati v slikah lepoto in romantiko, išče prilike Karla Maya pomešane z ubranimi slikami. On retušira v dobrem mnenju in nudi vse, kar očesa ugaja, toda za bedo in grde, vsakdanje stvari si zaveže oči. Pravi raziskovalec pa zbira bogati material in hoče pokazati neznan svet v črnem in belem, ne kolorirano. Njegovo oko je oko stroge stvarnosti kritika: pripoveduje v filmskih slikah stvarno, suho in vendar živo. Opazuje naše življenje in ga lovi. Kdor dela reportažo tega življenja, ta zagrabi najbolj napete in pristne momente. Naše življenje je polno zanimivega dogajanja, da ga ni treba ekspresionistično preslikavati.

Desno krog: Glava lenioca

FILM

Idila ob reki Amaconki
Otroka in opice

Velikanska reka s krokodili

I. Čargo: Asta Nielsen iz filma »Kokain« (svinčnik)

Asta Nielsen,

kako ljubi in kako se stara.

Béla Balázs.

(Iz knjige Béla Balázsa »Vidni človek ali kultura filma« prinašamo odlomek o Asti Nielsnovi, najodličnejši igralki nemškega nemega filma.)

Če bi že dvomili o tem, da li je film poklican, da postane samostojna, prava umetnost, ki bi jo mogla zastopati na Olimpu nova, deseta Muza, če se zdi, da je film le povečeno gledališče in da je v primeri z gledališčem kakor fotografska reprodukcija proti oljnatii sliki, da, če dvomite, potem je le še Asta Nielsen, ki vam vrne vero.

Igrá recimo ljubezen in ljubimkanje v filmu, ki že zato ne more biti fotografski posnetek odrske drame, ker nima nobene vsebine za oder. Mislim film »Podzemeljski duh« (Erdgeist), ki ga je insceniral Jessner in ki nima prav nič literarnega v sebi. Sploh ni drama. Je le veličastna mimična igra erotike.

Edina vsebina tega filma je to, da Asta Nielsen s šestimi možmi koketira, flirta, ljubimkuje in jih zapeljuje. Vsebinska tega filma je ljubezensko izžarevanje te ženske, ki nam v njem poda popolni mimični leksikon ljubezni. (Morda je to celo klasična oblika filmske umetnosti, če »dejanje« z zunanjimi nameni ne izziva obraznih izrazov, temveč ima le vsaka obrazna kretanja svoje v z ro ke in zato vodi v notranjost.) Erotika pa je — v tem filmu postane to jasno — vsebina, ki je najbolj lastna filmu. Filmska snov sama za sebe. Prvič zato, ker je vedno, najmanj še površ vsega telesno doživetje, torej vidna. Drugič pa je le v erotiki mogoč nemi sporazum. Dialog zaljubljenecv se vrši le z očmi, s tem se pove vse in okorne besede bi le motile. Igra ljubezni in igra obraza sta bili že od nekdaj sestri.

Spremembe obraznih kretenj, bogastvo mimičnih izrazov, vse to je pri Asti Nielsnovi omamljujoče. Bogat besedni zaklad pesnika je znak njegove pomembnosti. O Shakespeareju pripovedujejo, da je uporabljal 15.000 besed. Če bo nekoč s pomočjo kinematografije sestavljen prvi leksikon obraznih kretenj in izrazov, tedaj šele bomo mogli ceniti njen zaklad.

Posebna umetnostna cena erotike Aste Nielsnove je v tem, da je poduhovljena. Oči so tu glavno, ne meso. Njena abstraktna mršavost je edini utripajoči živec z nakremženimi ustmi in dvema žarečima očesoma.

Toda igra njene erotike ne gre preko meja. Vedno je nekako otroška. Ni brez morale, temveč nevarna naravna sila in nedolžna kakor divja zver. V oni vlogi ne uničuje moških s slabim namenom in njen poljub pri slovesu (poljubi moža, ki ga je ustrelila) gane bolj od vseh solz.

V otroškosti Aste Nielsnove je njena filmska skrivnost, skrivnost njenega mimičnega dialoga, ki brez besed napravlja živo zvezo s soigralcem. Drugi igralci igrajo monologe za film in ti monologi naj bi potem, ko jih uredijo z drugimi, četudi jih posnamejo vsakega zase, vzbujali videz dialoga. Toda mostu besed ni in samota nemosti loči igralce. Le iz izgovorjenega odgovora se more vedeti, v koliko sta razumela drug drugega in v koliko sta se v resnici dotirnila. Kako včasih medium besed manjka, lahko vsakdo doživi pri filmu, ki ga ne spremlja godba.

Scene Aste Nielsnove pa se tudi brez godbe ne odigravajo v mrzlem prostoru brez zraka. Asta Nielsen ima tudi brez zveznega medija godbe spoj s svojim soigralcem. Kako? Njena igra obraza posnema (kakor igra otrok) med pogovorom mimiko soigralca. Njen obraz ne nosi le lastnega izraza, temveč se v njem odbija kakor v zrcalu izraz soigralca, komaj zaznavno, pa vendar to vedno občutiš. Kakor slišiš v gledališču vse, kar sliši junakinja, tako moreš v Astinem obrazu videti vse, kar sama vidi. Dialog ji visi v obrazu in se spoji v sintezo dojma in doživetja.

Igrala je Hamleta in je stopila v predzadnjem dejanju z negibno, apatično masko melanholije pred visoki prestol norveškega kralja Fortinbrasa. Ta spozna v Hamletu starega tovariša in gre proti njemu smehlja se, z razprostrtimi rokami. Sledi slika obraza Aste Nielsnove od blizu. Gleda ga s praznimi očmi, brez razumevanja, ker ga ne spozna. Njene ustnice posnemajo z nezavedno zmrdo smehljanje bližajočega se Fortinbrasa. Fortinbrasev obraz vidite v njenem kakor v zrcalu. Sprejela je njegov obraz, ki je izginil v njej, se zopet pojavil, ker ga je spoznala, in smehlja, ki je bil dozda le maska sprejeta od zunaj. zdaj oživi in je naenkrat živ izraz. To je vsa umetnost, samo njej lastna.

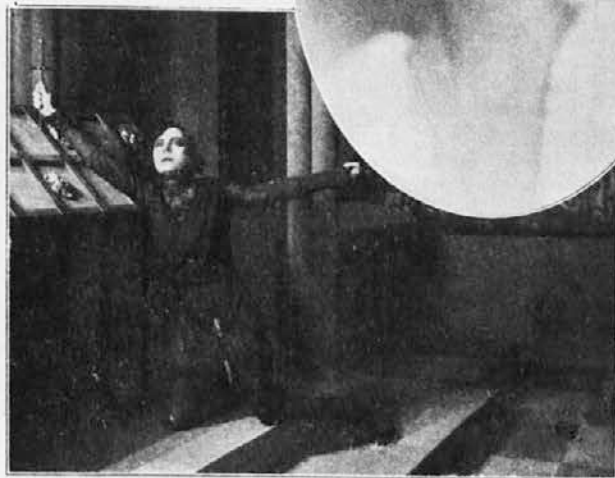
Povesite zastave pred njo, ne najdete ji primere in nihče je ne doseže. Povesite zastave pred njo: z njeno umetnostjo je celo »Padee« starajoče se žene postal strm vzlet igralke. Asta Nielsen je sproščena umetnica, ki oblikuje svoje življenje v umetnost tako natanko, da ostane od vsake bolečine in vsake izgube le veselje nove vloge.

Igrala je v »Padeu« (Absturz). Vidiš žensko, ki nas skozi desetletja prisili, da z njo doživljaš njeno mladost

Asta Nielsen v raznih svojih vlogah

Dešno: *Kakšna je brez maske*

Spodaj: *Scena iz filma o Hamletu, danskem kraljeviču po znameniti Shakespeareovi tragediji. Asta Nielsen je igrala tu glavno moško vlogo Hamleta*

Doe maski Aste Nielsnove

z vsemi viharji, vidiš to žensko, kako se stara v jesenskem viharju, ko odpada listje. Asta Nielsen se je zdaj javno, pred očmi občinstva postarala. Nič ne zakriva. Za to umetnico starost ni noben poraz, nobeno usihanje, nobena poguba. S svojo igro tega zadnjega poraza, usihanja je starost samó nova vloga, ki pa je za umetnost nova in sveža kakor malokatera mladost. Tako pogazi umetnost življenje. Asta Nielsen odloži svojo mladost kakor obleko, ki se je je naveličala, in se obleče v starost — svojo najmlajšo tvorbo — s ponosom zavedne zmage.

Vsebina tega filma je brezpomembna. Dobra je, ker nudi Asti Nielsnovi dobre prilike za igro. Izvrstna je, ker ni zgodba, ki se da povedati v novelističnem okviru, temveč usoda, ki se njeni udarci režejo v obraz. In ta obraz postane dramatski oder, ki se udara pod strastmi, ki divjajo na njem, postane bojno polje, na katerem divjajo razburljive bitke kakor med komparzerijskimi masami Hindenburgovih režiserjev. To je obraz Aste Nielsnove.

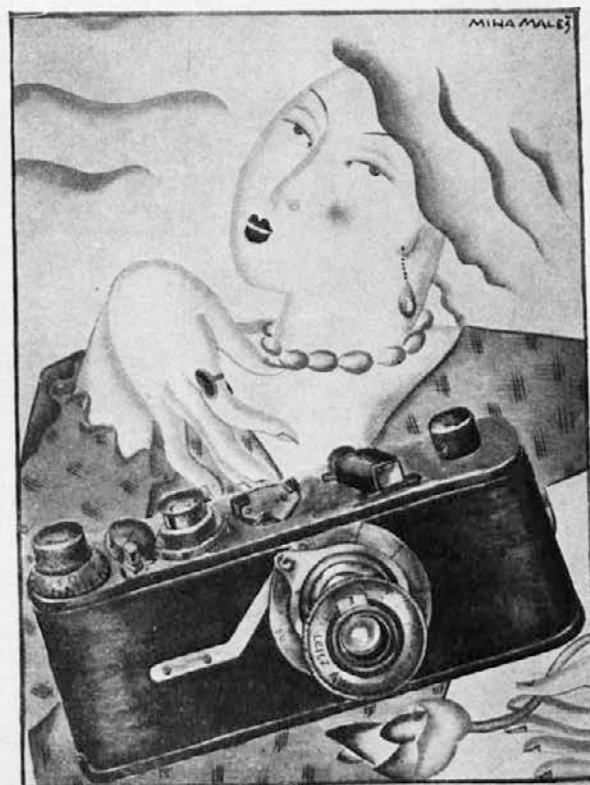
Kratka vsebina je ta, da reče pevka, še lepa, še slavna, mlademu ljubimcu: »Ne, poročila se ne bova, prestara sem zate.« Ta mladi ljubimec postane zaradi nje morilec in je obsojen na deset let ječe. »Čakala te bom,« mu piše ta ženska in mladi mož sanja v ječi, deset let, o svoji ljubici in vidi jo tako lepo, kakor jo je videl prvi dan. Toda v teh desetih letih se je postarala in je grda. Še več — Asta Nielsnova stopnjuje do skrajnosti kakor vsak fanatični igralec —: ta ženska je po desetih letih odurna. (Kako Asta Nielsnova to igra! S kakšno besnostjo rije po svojih ranah!) Pride veliki dan. Ta žena, ki je zdaj stara in nemarna, s strašnim obrazom, čaka s trepetom pred vratni jetnišnice, odkoder naj bi prišel mladi mož. Prihaja. Ve, da ga čaka ljubica. Ozira se okoli. Gre počasi in pogleda vsakemu v obraz. Vidi nemarno, staro žensko, skoraj onevsušeno, naslonjeno na drevo — in gre ves žalosten naprej. Njegova ljubica ga ni čakala. Zdaj sledi več ko sto metrov Astinega obraza prav od blizu! Trepetajoče upanje, smrtni strah, oči, ki vpijejo na pomoč, da zveni gledalcu v ušesih, nato se curkoma vlijejo solze, da jih vidite, prave — čez suha lica, ki naenkrat prav pred našimi očmi ovenejo, zdaj vidimo, da umira duša — tu pred nami, na obrazu Aste Nielsnove. To vidiš od blizu kakor operater, ki drži v rokah trepetajoče srce in šteje zadnje udarce.

Brezupno podjetje je, če bi hoteli orisati v kratkem članku podobo Aste Nielsnove. Skrajni čas je že, da napišemo dobro knjigo o njej. V tem filmu pa bi še opozoril na eno sceno. To se pravi: dve sceni sta. Asta Nielsnova se v tem filmu dvakrat šminka. Prvikrat: slavljena diva v svoji garderobi, preden stopi na oder, da zmaga. Meče si barve na obraz, kakor se opazuje nepremagljiv junak, z vriskajočo objestnostjo, vse preveč. Saj niti ne potrebuje toliko. In v zadnjem dejanju se drugič šminka. Stara, usehla žena. In gre čakati svojega ljubimca. To je največ, kar sem dozdaj videl v filmski umetnosti. To je zadnja, brezupna, obupna bitka. Nobena igralska koketna prevzetnost. Z blede, mračno resnobo zre v zrealo, s skrbjo in nedopovedljivim strahom. Kakor vojskovodja, ki je obkoljen in se zadnjikrat nagne nad zemljevid: »Kaj je tu še napraviti?« In začne s trepetajočo roko. Drži črtnik, kakor je brčkone Michelangelo držal dleto v svoji zadnji noči; gre za življenje in smrt. Potem pogleda, kaj se je še dalo napraviti, in zmigne z rameni. Ta mig pomeni: zdaj sem mrtva. Nato vzame umazan kos blaga in si obriše šminko z obraza. Ta kratki gib se vas dojme, kakor da se je nekdo obesil pred vami. Nekaj grenkega je v vas.

Povesite zastave pred njo, ne najdete ji primere in nihče je ne doseže.

PRAVA KOLINSKA CIKORIJA

**KAMERE IN VSE KAR K NJIM SPADA
DOBITE NAJKENEJE V DROGERIJI »SANITAS« (ELJE
LJUBLJANA - ZAHTEVAJTE NAJNOVEJŠI ČENIK**

Veliki manevri ob Dravi

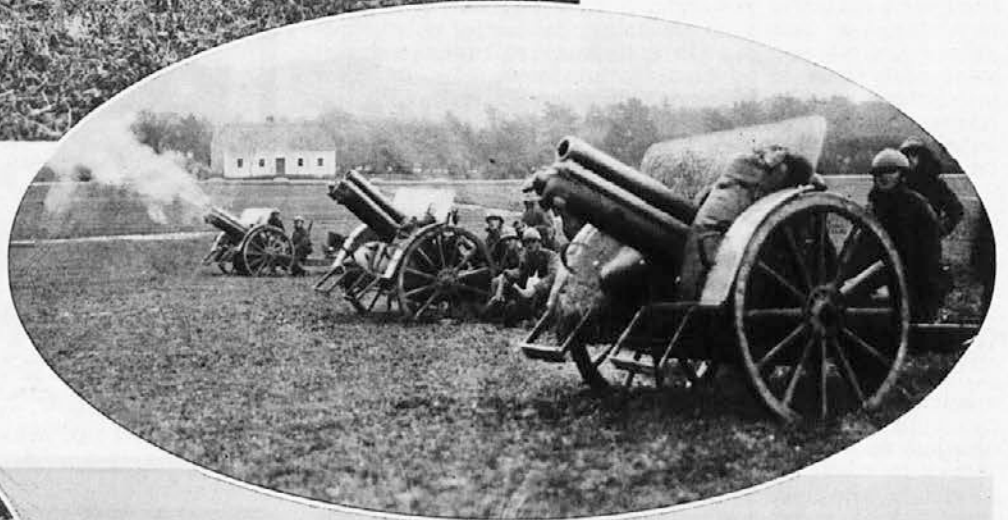
Foto C. Böhm

V začetku oktobra so se ob Dravi v bližini Ptuja vršili veliki manevri, ki so se jih udeležile skoraj vse garnizije Dravske divizijske oblasti. S severa je prodirala »sovražna« armada, ki ji je južna armada ob Dravi zastavila pot in ustavila prodiranje sovražnika. Predvsem so se odlikovali ptujski pionirji z gradnjo pontonskega mostu preko deroče Drave in ljubljanski kolesarski bataljon

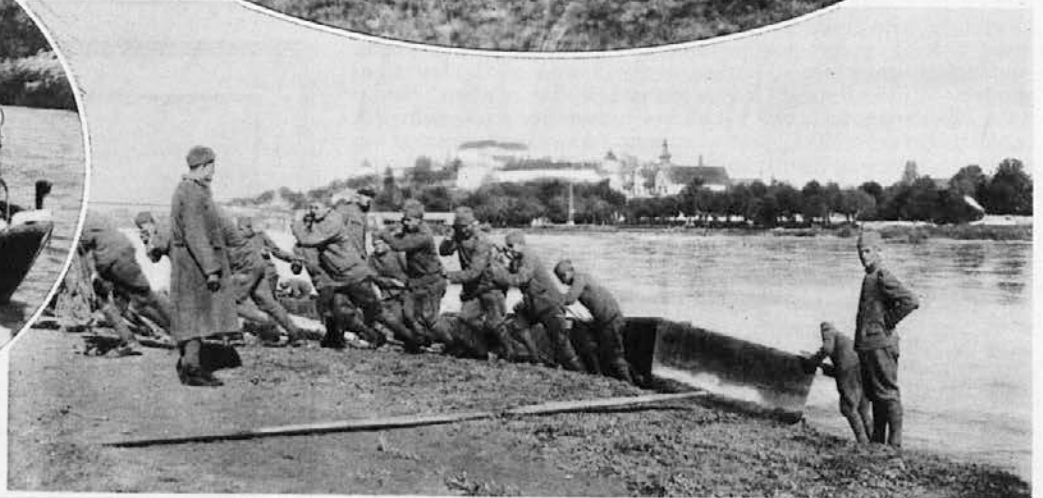

Kosilo moštva »sovražnikov«

Desno:
Artiljerija strelja
na naskakujočo
sovražno pehoto

Motorni ponton prevažja oficirje
na drugo stran Drave

Pionirji pripravljajo gradnjo
pontonskega mosta
V ozadju Ptuj

Levo:
Generali z generalnim štabom
opazujejo priprave pionirjev
za gradnjo pontonskega mosta
preko Drave. (Manevre je vo-
dil komandant Dravske divi-
zijske oblasti div. general Sava
Tripković, prisostvovali so jim
mnogi drugi generali, med nji-
mi komandant IV. armije

Levo: Slika 1.
Na paši

Desno:
Slika 2.
Pokrajina
z oblaki

Fotoamater

S fotografičnim aparatom v naravo

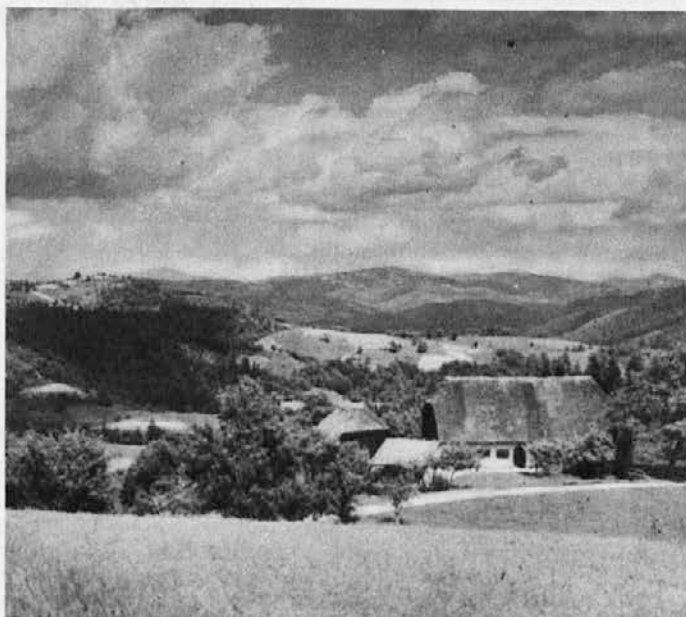
Fr. Krašovec

Vse fotografije: Fr. Krašovec

Ker se obeta v nedeljo lepo vreme, že v soboto pripravim vse potrebno. Še enkrat pregledam aparat, napolnim kasete le z vsestransko porabnimi ploščami, pripravim nekaj rumenic, malo brašna in še kaj, pa zložim vse skupaj v nahrbtnik, s katerim nameravam potem na Dolenjsko. Da, skoraj samo Dolenjska oziroma Notranjska je v mojem popotnem programu. So to pokrajine neizčrpnih motivov, lepot in posebnosti. In ta mir! Tistih hrupnih nedeljskih izletnikov, ki bahato in razposajeno vznemirjajo mirne vasi, ne srečavam v teh krajih.

Vlak se ustavi na majhni postaji sredi Dolenjske. Komaj izstopim, že vidim prvi motiv, na jutranji paši! Iz uslužnosti hoče mož obrniti krave proti aparatu, pa ga prehitim. Naglica pa ni nikjer dobra in mesto, da bi uporabil pri 6,3 svetločutnosti 1X rumenico z 1/50 sek. osvetljenja, pa osvetlim s 3X, kar je posledica preveč prozoren negativ, ki je sicer v nastroju dober (fini oblaki in meglica), a v splošnem le premalo osvetljen. Treba je torej kopirati na »trd« papir. To omenim radi tega, ker se je med nekaterimi fotografi razpasla navada, da dosledno tako kopirajo in na to računajo že pri površnem osvetljenju oziroma razvijanju. Več kot gotovo je, da pri takem postopanju ne moremo pričakovati pravih svetlobnih inenac (tonov), da se vsako nastrojanje v sliki že vnaprej uniči, da se pretirava v kontrastih itd. Tako kopiranje naj se uporablja le v neizogibnih slučajih, a ne radi komodnosti in površnosti. (Slika 1.)

Kmalu sem v gozdu. Najprej sama zmešnjava v drevju in grmičevju, brez izrazitih in lepo postavljenih debel in tudi tla so preveč poraščena. Nič primernega za amaterja. Pri nadaljnjem iskanju pa le zasledim kak več ali manj poraben motiv, kakor n. pr. sledeči brezov gaj, 7, 1/2, 3X. Pri takem snimanju fotograf lahko nemoteno preizkusi motiv od raznih strani, za kar je seveda najbolj primerna navadna kamera s stojalom, in mirno določi odprtino, rumenico in osvetljenje. (Glej razdelitev debel, razsvetljava in pravičen ton brezovih listov). (Slika 5.)

Levo:
Slika 3.
Raztresena
hribovska
vas

Spodaj levo:
Slika 4.
Predenzaide
solnce ...

Desno:
Slika 5.
Brezov gaj

Slika 6. Močna opoldanska luč

po na zanimivosti, le žal, da ni vse primerno za beločrno umetnost. Tam ob robu gozda, pod hribom, blišči v večernem solncu osamljeni a bajta. Že od daleč slutim motiv. Hitro, hitro, da mi solnce ne zaide za hrib. Kar med potjo določim osvetljenje: 1/2 sek. s 5x rumenico pri zaslonki 9, kar je bilo prav, kot kaže slika. (Slika 7.)

Se en motiv, preden zaide solnce, 6-3, 1/10. Zadnji prameni še osvetljujejo bližnjo podružnico, po dolinah vstajajo meglice, jaz pa hitim vesel in zadovoljen proti kolodvoru. (Slika 4.)

Lepo končuje članek v »Photo-Technik« 9/27, ko pravi nekako takole: »Zgoče opoldansko solnce, ki nam je vir zdravja in moči, je pravi simbol fotografije. Ta naj prikazuje solnce in luč, ne pa barv, kajti v tem je njeno bistvo. Zato pa je treba porovati v božjo naravo z vsem srcem, z vso dušo. Tam si boš nabral novih izkušenj, dobil novih vtisov, videl boš linije, oblike in nastrojanja, najsi bo poleti na cvetočih livadah ali pozimi na zasneženih gorah. Tu boš našel motive, ki jih nisi slutil nikdar poprej. Po tegobah delovnega dne boš pri razvijanju svojih plošč in slik doživljal še enkrat vso poezijo cvetočih polj, tihote gozdov in solnčnih zahodov ter sanjal o novih načrtih, o novih potovanjih.«

Slika 7. Kmetška bajta v večernem solncu

Vsakemu radioamaterju je potreben tednik

RADIO-LJUBLJANA

edini slovenski strokovni list za radiofonijo. Prinaša podroben program domače in 25 inozemskih postaj, v sliki in besedi poroča o delu slovenske in drugih postaj, o novostih v radijski tehniki itd.

Prosimo, sporočite nam svoj naslov, da vam pošljemo list na ogled
Radio-Ljubljana, Miklošičeva cesta 5

Pot se polagoma vzpenja in ko prispem a malo sedlo, zagledam svojevrsten motiv. Nad sicer revno pokrajino, ki ždi v senci, se dvigajo lepo osvetljeni obtački v višave, prizor vreden pozornosti in plošče. Ker je nebo glavni motiv, moram tudi temu primerno osvetliti, za kar dobro služi 5x rumenica, 12,5, 1/5. (Sl. 2.)

Raztresena hribovska vas. Hišice, krite s slamo, se čudovito odražajo od valovitega ozadja, 18, 1/5, 5x. (Slika 5.)

Vstopim v hišo. Skozi odprta vežna vrata pada močna opoldanska luč. Brž poprosim »domačo« in tanta za sodelovanje, za senčno stran uporabim rjuho kot reflektor in hitro je plošča osvetljena, 9, 1/5. Oster in temau rob vrat pa poudari prostornino in tudi zaokroži motiv. (Sl. 6.)

Po hribih in dolinah, vrhovih in grebenih, skozi gozdove in travnike lepe Dolenske pelje pot. Vedno nova pokrajina,

Princ Natahan

Povest z Jutrovega

Avtor te povesti si domišlja, da je povest groteska. Izmisli da si jo je pajac iz blaga, ležeč na otomani, ko se že tri dni ni nihče zmenil zanj in je zagledal na blazini fotografijo Brigite Helm.)

Bližala se je pomlad, ko je princ Natahan odložil črno šuknjo in nehal z žalovanjem. Ko je zasijalo jutro in se je mladi princ zbudil iz dolgega spanja, so odgrnili svilene zavese, ki so zagrinjale okna. Bela svetloba se je razlila po spalnici. Na mehkih blazinah je nepremično počival Natahan. Svetli, dolgi lasje so mu padali na vzglavje, temne oči so zamišljeno zrle izpod trepalnic. Prinesli so mu oblačilo in na velikem pladnju sveže sadje. A zganil se je šele, ko so se vsi odstranili. Dvignil se je z ležišča in stopil preko mehkih preprog in belega marmorja.

Poleg prinčeve spalnice je bilo umetno jezerce. Tja je stopil Natahan in se sklonil nad mirno gladino. Zagledal je sinje nebo, ki se je zrcalilo v vodi, sredi sinjega neba pa je zagledal svoj obraz...

Nepremično je zrl v vodo, oči so se široko razprte vsesale v svojo podobo. Obraz se je približal obrazu, konci dolgih las so se omočili v zrcalni gladini — čez vodo so se raztegnili nemirni kolarji. Hitro se je dvignil, kot bi mu nenadoma izginil privid, in dolge trepalnice so zopet napol zaprle temne oči. Ko se je okopal v hladni vodi, se je vrnil v spalnico in poklical služabnike, da so ga oblekli.

Ves preroben je bil prvič zopet v svetli obleki, z zlatom tkani beli svili. Lase so mu gladko počesali in namazali z dišečim mazilom, da se je njih svetla barva lesketala v solncu. Tri dolge verižice mlečno-belih biserov so mu obesili okrog vratu, na noge pa so mu obuli svilene opanke, posejane z rubini. Ko je použil sveže sadje, je stopil na vrt. Čez sinje nebo so se razlili žarki solnca, ozračje je polnil duh pomladi. Lahen veter je zibal palme, ki so senčile bele stezice na vrtu. Tu je stopal Natahan s počasnimi korakom. Globoko je vdihaval sveži pomladni zrak in hlad sence in užival je bogato krasoto vrta. Čarobni vodometi, stoletne palme, cvetoči oleandri in pomaranče, južne rastline, zibajoče svoje velike cvetove — vse to je občudoval s temnimi očmi, v katerih je bilo toliko žalosti...

Skozi goščo je stopil k široki vodi, ki se je vila skozi vrt. V lozi kraj brega je bil privezan čoln s škrlatnim baldahinom. Nanj je stopil in legel na mehko preprogo. Zamorec se je z obema rokama uprl v dolgo veslo in čoln se je zazibal. V senci baldahina pa je princ sanjal prijetne sanje ob ubrani pesmi strun mladega suznja, ki je sedel v prednjem delu čolna. Toda Natahan ni spal, pestre misli so se mu vrstile...

Mladi princ je živel v sijaju knežjega dvora. Bogata palača in obširni vrtovi, imel je vse, kar se mu je le zahotelo. Toda srce mu ni bilo srečno v tem sijaju. Če je prišel revež k njemu, ni štedil z darovi. Nihče ni vedel, kolikokrat je hodil po mestu, preoblečen v revno ob-

— je stopil na vrt...

— čoln se je zazibal...

lačilo in iskal siromake. Poznal je življenje najsiromašnejšega in najbogatejšega in mnogo je premišljeval o tem. Govorili so o njem, da je sanjač in da ne bo dosti prida, ko mu bo treba voditi narod. On pa je bil tih in miren in se ni menil za to. Živel je le za svoje misli — iskal je sreče, iskal je veselja, toda noben modrijan mu ni znal pokazati prave poti.

Mladi princ je bil zdaj sirota. Mati mu je umrla še v zgodnji mladosti, knežji oče se je ponesrečil na lovu. Ves dvor se je odel v črno, nobena pesem se ni oglasila. Ves čas je ostal v palači, sam s seboj, ves predan mislim. Prebiral je knjige znamenitih modrijanov, ki niso znale odgovoriti na njegova vprašanja. Ure in ure je gledal v zrcalo, da bi iz svoje podobe razbral in uredil nejasne misli. In presedel je pozno v hladnih nočeh na balkonu in nepremično gledal v zvezde, ki so se mu zdele prav tako daleč, kakor sreča in veselje. Pravili so mu o družici neke zvezde — kdor vidi tisto zvezdico, tisti da je gotovo srečen. Toda on ni nikdar vedel, ali jo vidi ali ne. Misli je, da je žalostno vse njegovo življenje in ni vedel, kako so drugi srečni in veseli...

Toda prišel je dan, ko je odložil žalno obleko. Zdaj mu je bilo vse novo... Suženj je ubiral strune in topli zvoki so se utrinjali... Natahan je poslušal... Solnce se je prelivalo po vodi, veter je trosil po zraku oblačke evetnega prahu in v velike grede razvrščene rože so polnile ozračje z opojno vonjavo. Vse se mu je zdelo tako lepo, tako neizmerno lepo, da se je zadovoljno nasmehnil. A misli so mu bile žalostne in iz temnih oči se je utrnula solza in zdrknila preko vročega lica.

— prhutajoč se je dvignila jata čapelj...

Kmalu jo je zagledal. Črni lasje so ji bili dolgi in gladko počesani, oči svetle in razigrane. Šla sta čez travnike k vodi. Visoka trava je dehtela pod nogami. Tam, kjer so se drevesa strnila, so se skozi listje spuščale na tla svetle lise kakor pisan mozaik. Čebele so brnele po skrivljenem vejevju in metulji so se preganjali čez trato.

Pot se je spustila nizdol do brega potoka. Natahanu se je smejala lice. Vse je bilo tako lepo.

Poslušal jo je...

Popoldne si je nadel princ preprosto obleko in se podal na vrt. Skozi stranska vrata je neopaženo zapustil palačo. Hitel je po ozkih ulicah, med vrtovi in nasadi pomaranč. Nikdo ga ni poznal. Velike hiše so izginjale, vedno bolj se je približeval predmestju. Tam je zavil na travnik, kjer je stal sredi skrivljenega drevja star vodnjak. Tu sta se sestajala s Suzano, lepo devojko iz mesta. Sedel je na kamenito ogrado.

Pred seboj je videl Suzano, ljubljeno devojko. (Suzana je vedela, da jo ljubi neko drugo, ki mu vrača ljubezen. To je bil živahen mladenič, sin bogatega trgovca. Govorili so, da je imetje njegovega očeta presegalo prinčeve zaklade.)

Natahan in Suzana sta dolgo govorila ob potoku. Že se je nagibalo solnce in leno tekoča voda se je pordečila. Iz grmovja se je prhutajoč dvignila jata čapelj in okorno odletela proti vodi. Princ se je nagnil k Suzani in jo poljubil. Nič mu ni odgovorila, a svetle oči so mu vrnile pogled.

Ob mraku je stopil princ zopet na vrt. Pohitel je k jezeru in legel

v hladno travo. Glavo je naslonil in se zagledal v nebo. Sence so se že strnile in nebo je temnelo proti zahodu. Zvezde so se užigale. Natahan je poiskal ono, ki je imela družico, o kateri so mu pravili. Tam nekje nad tisto zvezdico, si je mislil, mora zagledati njene oči, tisti pogled, ki ga ni mogel pozabiti. Lice mu je žarelo v radosti.

*

Drugo jutro je kmalu zopet odšel k vodnjaku. Po ulicah je bil največji vrvež. Šum se je razlegal in čul ga je še, ko je že zavil na travnik. Suzana ga je čakala pri vodnjaku in ga ustavila. Ni je razumel, da ni hotela z njim preko trate. Poslušal jo je, kako mu je govorila, in ni ji mogel verjeti... On je princ, ona pa ljubi sina trgovca. Dolgo ga je že ljubila, in ostati hoče njegova. Tako je govorila princu Suzana in razšla sta se.

Prvič se je zgodilo v prinčevem življenju, da ni opazil metulja, ki je letel čez pot. Sprehajal se je po stezah, glava mu je ležala na prsih, z dlanimi si je pokrival obraz, veter mu je mršil lase. Ni bilo solze na njegovem licu, a Natahan je jokal.

Dolgo so mu bile misli zbegane. Sprememba, ki je nastopila od enega dne do drugega, ga je zadela kakor strelica. Vedno je imel pred očmi pogled njenih svetlih oči, čutil je še poljub. In danes mu je rekla nekaj — kakor da bi ne bilo več tega poljuba, tega pogleda njenih oči.

Princ ni hotel več misliti. Počasi je stopal in ni videl življenja okrog sebe.

Popoldne so ga zaman čakali pri tenisu. Natahana ni bilo. Ko se je stemnilo, so ga našli na vrtu v travi. Zlato bodalo mu je tičalo v srcu. O zavratnem umoru ni bilo dvoma in policija je takoj odšla na delo. List, ki so ga našli v prinčevi spalnici in na katerega je bil Natahan napisal, da se bo usmrtil, so vrgli v ogenj.

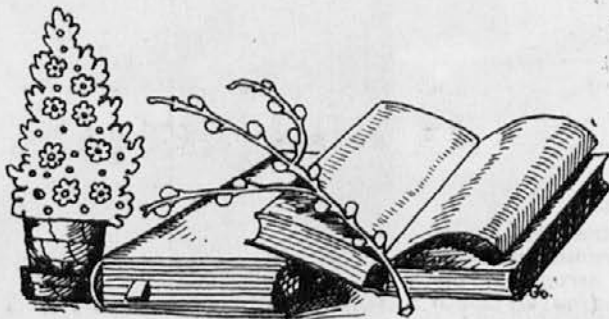
Sredi vrta so ga pokopali, sredi žive pomladi. Kraj njegovega groba pa je sedel modrijan in mnogo, mnogo dni in noči premišljal, da li je storil mladi princ pametno, ko se je usmrtil, ali ne...

(To je povest dveh dni z Jutrovega.)

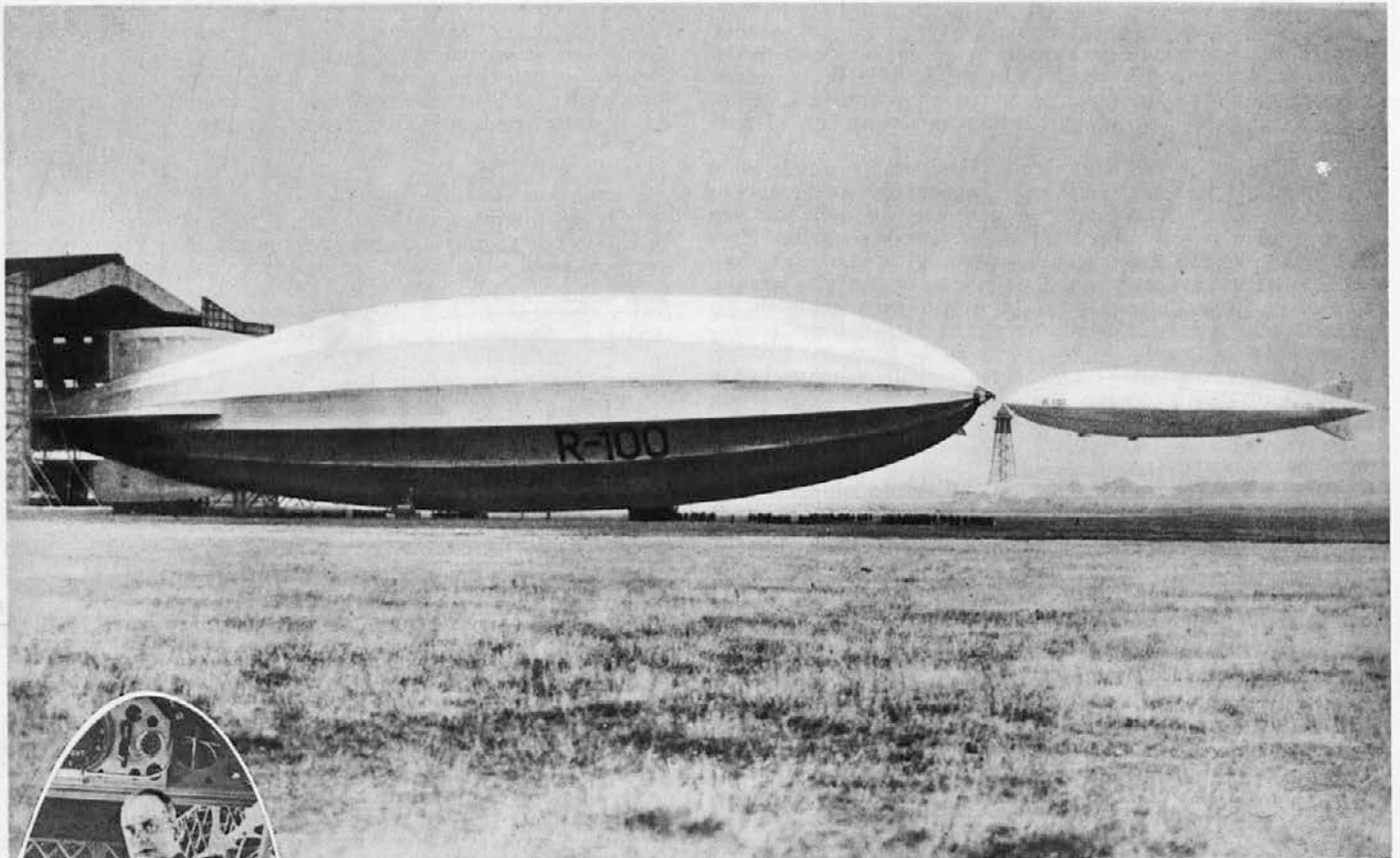
Izmisli si jo je bil pajac na otomani, ko je bil zagledal na blazini fotografijo Brigitte Helm in je ni mogel doseči, ker je bil iz blaga. Da je znal peti, bi gotovo takrat zapel: Smej se pajacelj!

Kraj njegovega groba je sedel modrijan...

Oton Gaspari: Vinjeta

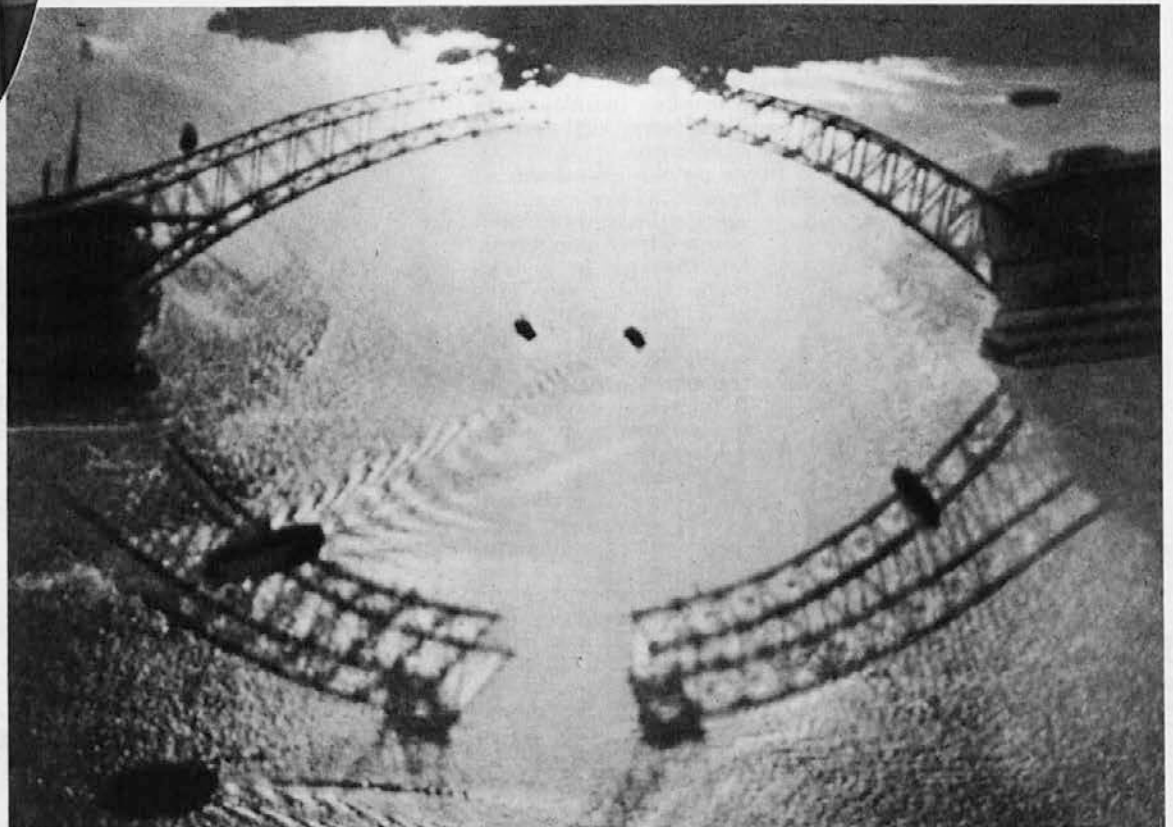
Velika zračna nesreča angleškega zrakoplova R101

Velika angleška zračna ladja R 101, last angleške države, je po šest urnem letu iz Londona (namenjena je bila v Indijo) severno Pariza pri mestu Beauvais, komaj 50 km od Pariza, eksplodiral in zgorel. Več kot 50 potnikov (med njimi angleške politične osebnosti) je izgubilo življenje v plamenih, samo 5 se jih je rešilo. Zgornja slika nam kaže zrakoplov R 100 in v ozadju za polet pripravljeni R 101. Leva slika v ovalu pa majorja Scotta, ki je pripeljal R 100 srečno v Kanado, na R 101 pa se je smrtno ponesrečil. Slika ga kaže v gondoli na R 101 ob krmilu malo pred usodnim poletom.

Iz
vsega
sveta

Pp.

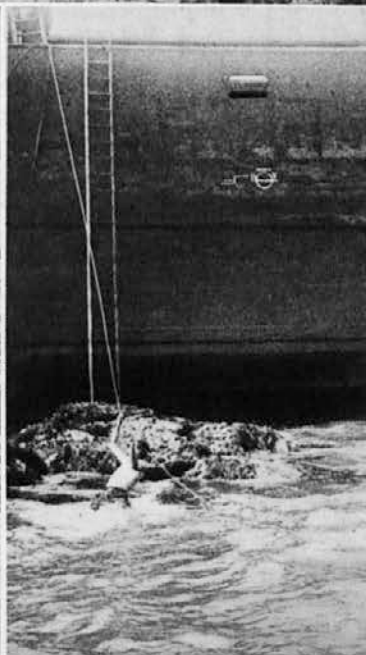
Desno:
Romantika tehnike.
Zanimivo posnetek
iz aeroplana: po-
gled na žerjave v
sydneyški luki v
Avstraliji

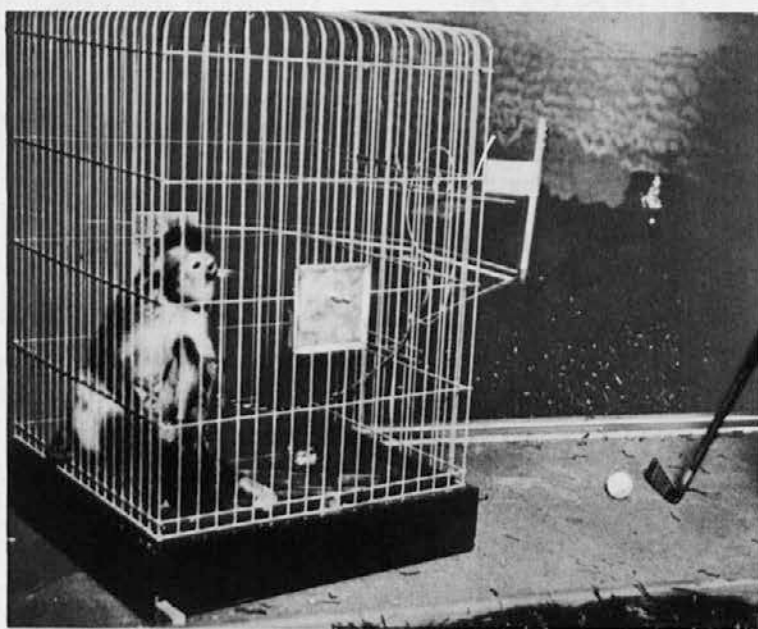

V Oxfordu se je vršila tekma otrok v lovljenju rib s trnki

Po volilni bitki v Nemčiji. Letaki in listi povesod na ulicah

Belgijski mornar Kaeveats je skočil v morje in pritrtil na kopnem vrvi, s pomočjo katere se je rešila vsa posadka ladje »Ida«, ki je zadela ob skale v viharju. Slike kažejo prizore reševanja in junaškega rešilca

Žive opice — hazardna igra. Nov način igre golfa v Angliji. Žogo je treba pognati skozi kletko, v kateri sedi opica. Če ta opica žogo vjame, igralec izgubi

Skok konja čez avto z devetimi osebami v deželi senzacijskega športa, v Ameriki

Kako je vajenec izvršil težko naročilo? Rešujmo skupaj! Zadnji stranki je izročil 1 zavitek, ki mu je ostal, potem ko je dal predzadnji stranki $\frac{1}{2}$ vsega in še pol zavitka. Torej je ena polovica blaga, ki ga je imel, preden ga je oddal v hotel »Lloyd«, 1 zavitek in pol. Vse blago torej 2 polovici — 3 zavitke. Hotelu »Lloyd« je torej oddal 2 zavitka.

$$\text{Enako pri drugih: } 5 + \frac{1}{2} + 5 + \frac{1}{2} = 7$$

$$7 - 5 - \frac{1}{2} + \frac{1}{2} = 4$$

Hotelu »Štruklju« odda torej 4 zavitke, »Slonu« 8 in »Unionu« 16. Skupaj torej: $16 + 8 + 4 + 2 + 1 = 31$.

5. Težak račun.

Ena mačka in pol sne eno miš in pol v eni minuti in pol. Koliko mačk je treba, da pojedó 60 miši v 30 minutah? Rešitev: 3 mačke. (Ml. 1927.)

6. Zapuščina.

Oče zapusti svojim trem sinovom 21 sodov po 80 l. 7 sodov je napoljenih do $\frac{3}{4}$ z vinom, 7 do $\frac{1}{2}$ in 7 do $\frac{1}{4}$. Kako si sinovi razdele zapuščino med seboj, da so vsi zadovoljni?

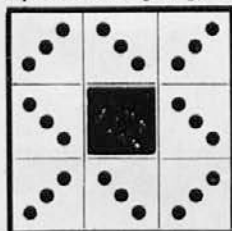
Rešitev: Prvi vzame 3 sode, napolnjene do $\frac{3}{4}$, 1 sod do $\frac{1}{2}$ in 3 sode, napolnjene do $\frac{1}{4}$, druga dva pa po 2, napolnjena do $\frac{3}{4}$, po 3 z $\frac{1}{2}$ in po 2 z $\frac{1}{4}$. (Ml. 1950.)

7. Magični liki.

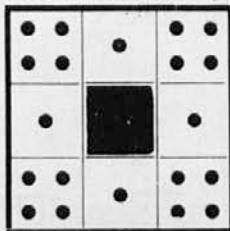
Kvadrati so obširno popisani v »Mladiki« 1925. Predvsem moramo pri teh ugankah paziti, da spravimo skupaj največje in najmanjše številke, ter skupaj srednje številke, da so tako razlike v vsotah posameznih vrst kar najmanjše. Potem pa prevelike zmanjšamo, premajhne pa zvečamo. To delo je seveda včasih precej zamudno, vendar pripelje skoraj vedno do uspeha.

Okradeni draguljar.

Neki draguljar je bil silno pozabljiv. Zato je 24 posebno dragocenih kamnov položil v škatljico, da bi si laže zapomnil tako, da jih je bilo v predalih ob vsaki strani škatljice po 9 (glej sliko!). Nekoč pa mu 4 najlepše izmakne tat. Kako je preložil ostale, da draguljar tatvine ni opazil, ker jih je naštel še vedno ob vsaki strani po 9.

Rešitev:

Čarobni okvir.

Napiši v poleg stoječi okvir števila 1—16 tako, da bo vsota števil v vsaki vrsti 44.

Rešitev:

14	8	2	15	5
1				16
11				12
3				7
15	6	9	10	4

Poskusi sam z okvirjem kvadrata 4×4 in vstavi števila 1—12! Vsota mora biti 24.

Domine.

Sestavi domine: $\frac{0}{6}$, $\frac{0}{1}$, $\frac{0}{2}$, $\frac{0}{3}$, $\frac{0}{5}$, $\frac{1}{1}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{2}{3}$, $\frac{2}{5}$, $\frac{2}{6}$, $\frac{3}{4}$ tako v kvadrat, da bo število pik v vseh vodoravnih in navpičnih vrstah ter v obeh prekotnicah isto.

Rešitev: Vsota v vsaki vrsti je 10. (Mentor, 1928.)

5	2	1	1	1
0	0	2	2	6
0	5		3	2
0	2	4	4	0
5	1	3	0	1

Tudi tu lahko namesto števil zopet vstavimo črke in dobimo magične like, če beremo iste besede počez in navzdol v simetrično si odgovarjajočih vrstah. Če pa beremo navzdol druge besede kot počez, imenujemo uganko križanico. Glavno pri križanici je, da so besede res slovenske in ne vseh mogočih jezikov. Biti pa sme seveda samo: samostalniki v 1. sklonu ednine, glavni števniki (samo enostavni) in kvečjemu nekateri glavni, nesestavljivi prislovi.

Nekatere magične like in križanice bo »Ilustracija« še prinesla.

SOIR DE PARIS

„Soir de Paris“

novi moderni parfemski izdelek
trrdke

BOURJOIS

PARFUMEUR
PARIS

Šminki za obraz, ki sta postali
že svetovnoznani:

CENDRE DE ROSES

in

ROUGE MANDARINE

Vam jamčita za odlično kvaliteto
novih izdelkov.

Samozastopstvo:

Mr. Ph. Bela Vary
Zagreb, Smičiklasova 25.

Telefon 49-99.

Turška lepota
Princesa Mustafa Medjidje, ločena žena bivšega turškega prestolonaslednika Abd el Kadira, primer turške lepote. Princesa je tudi pisateljica: napisala je knjigo o svojem življenju

Obraz sodobne žene

Pp. Sch. P., N. Y. Tim.

Spodaj v krogu:
Najlepša žena Indije
je indijska princesa
Naidu

»Madona« Italije
Signora di Mauro, dama iz rimske visoke družbe, tip sodobne italijanske lepote. Njen obraz je madonski, kakor ga nazivajo italijanski umetniki

Tip ameriške lepote
Claire Windsor, ena najlepših Američank

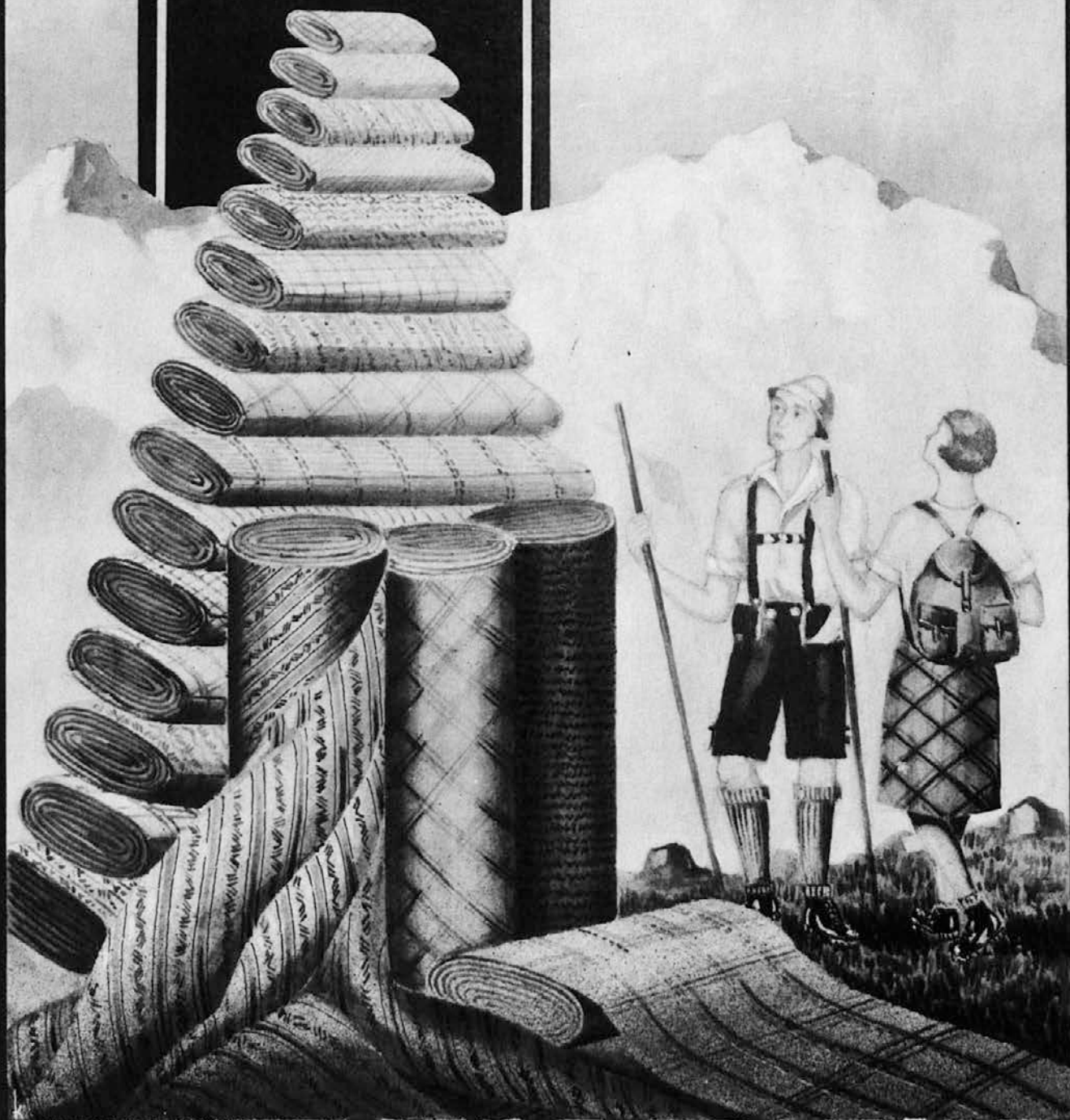
Desno: Tudi Rumunija ima lepe žene
Marija Ganescu iz majhnega rumunskega mesta kaže
lepoto Rumunije v narodni noši

NAJVEČJA

IZBIRA BLAGA
ZA ŠPORT IN
TURISTIKO PRI

A & C

SKABERNE

LJUBLJANA *

A stylized illustration of a skyscraper with a red and blue facade, positioned on the left side of the advertisement. A yellow and red ribbon-like banner curves around the top of the building.

Peko

**KOT STOLP VISOKO
NADKRILJUJEJO**
V KVALITETI IN
PRILEGANJU
K NOGI

Peko
ČEVLJI

**NAJNOVEJŠI MODELI
SOLIDNE CENE**

UPORABA NAJBOLJŠEGA MATERIJALA, NAJFINEJŠA
IZDELAVA, V NAŠI DRŽAVI SE IZDELUJEJO EDINOLE

Peko ČEVLJI

NA ORIGINALNIH AMERIKANSKIH STROJIH.
KVALITETNIH ČEVLJEV NE DOBITE NIKJER CENEJE
IN ZA VEČ DENARJA TUDI DRUGOD
NE MORETE DOBITI BOLJŠEGA BLAGA
POVSOD LASTNE PRODAJALNE

The word "Peko" in a stylized, cursive font, enclosed within a red oval with a blue border. The oval is set against a background of a red and white zigzag pattern.

Peko